

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 46 (10743) хемис 17-ноябрь, 2016-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Дагъустан Республикадин Къил Махачкъала шегъер, 2016-йисан 8-ноябрь, № 311

Чаз хатасуз Дагъустан герек я

Вахтанг КУМАЕВ

10-ноябрьдиз Сергохъала хуъре "Ачух власть" проектдин сергъятра аваз Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипован нубатдин пресс-конференция къиле фена. Республикадин руководителди РД-дин Къилин официальный сайтдиз, Instagram-да Facebook-да ВКонтакте-да авай Рамазан Абдулатипован хуси чинриз атай, гъакъни республикадин агъалийрин ва массовый информацийн такъатрин журналистрин видеосуалтириз жавабар гана.

"Рамазан Гъажимурадович, алатай гъафтеда Күн чи улькведин Президент Владимир Путинанъ галаз гурушиши хъана. Күн Дагъустандиз хтайдалай гульгульинь кылле фейи брифингдад Күнне журналистриз, государстводин руководителдихъ галаз гъихтитин темаяр веревирднамла, гъадан гъакъиндей съзгъетна. Кадрда вуч гъятнамта, гъадан пата-хъай лагъайтла жедачни? Владимир Владимировичъ галаз мад күн патахъай рахаз алақына?"

Р. АБДУЛАТИПОВ: "Россиядин Президентдиз за авур докладда виридалайни кар алайди вуч я лагъайтла, Дагъустан дурумлудаказ, къвердавай вилик физва. Владимир Путин Дагъустанда вилик финин чешмөяр авай гъалдин патахъани хабардарна. Чахъ гъуыл, нафт, газ, балугъар, ял

ягъун патал ишлемишиз жедай чилер ава. Гъал-аъзвал мадни виниз тир дережадиз хкж хун таъминарун патал авай вири мумкинвилирек я.

Зи докладдин нетижайрал аласалу яз Президентди Россиядин Гъукоматдин Председатель Дмитрий Анатольевич Медведевал махсус совещание кылле тухун ва гележегдин квалахдин терефар тайнарун тапшурмишина. Чна международный каспийский кластер вилик тухунин рекъяр лап чехи проектни теклифзава. Алай вахтунда улькведин экономика вилик тухун патал Каспийдин мумкинвилирек я саки менфят къачувач лагъайтни жеда. Дагъустанди вири Россия патал метлеб авай проектар гъазурун герек я.

Чна Президентдив улькведин дагъулух территорияр вилик тухунин программа ва абурун статусдин гъакъиндей закондин проектни агақъарна. Къейд авун лазим я хыы, улькведин 34 процент территориияр дагъулух чаяр я, абур вилик тухунин месэлайтлар лагъайтла, лап къевелай гъич са касни машгъул хъанвач. Владимир Владимировича лазим тир вири документрал къулар чулуна, гъа са вахтунда чна гайи теклифдин важиблувални къейдна".

"Республикадин властри пассажирар тухудай вишиев агақына автобусар маса къачуна, абуру Махачкъалда, Каспийска да Дербентда пассажирар тухунин барадай гъалтзаяв четинвилер са къадар дережада алууда. Амма общественный транспортдихъ галаз ала-къалу месэләяр гъялун патал серенже-

мар къабулзаватла-ни, Дагъустанда и месэла исяйтдани хиди яз ама. Күв гъисабралди, арадал атанвай гъалдай экъечидай гъихътин рекъер ава?"

Р. АБДУЛАТИПОВ: "Зун Дагъустандиз хтала, ина гъакъикъатда общественный транспорт авачир, гъавиляя за республикадин Гъукоматдин вилик и секторда къайда тунин везифа эцигна. Гъакъикъатда пулдин таъатар авачиз, чна мумкинвал жаъурна, хейлин къадар автобусар маса къачуна. Шегъеррин арада алақа худай транспортдиз талуукъ язни гъа ихтиян къвалиах тухун герек я. Идалай гъейри, чи теклифданди троллейбусрин линия Каспийск шегъердиз къван тухванва. Са тимил вахтарилай Махачкъаладинни Каспийскдин арада троллейбусрин алақа къайдадик акатда. За РД-дин Гъукоматдал къведай ийисуз троллейбусрин линия аэропортуниз къван тухун патал пулдин таъатар жаъурна, бюджетник кутун тапшурмишина. Риклэххин: алатай ийисуз хархияр пайгардик кутунин гъисабдай республикадин Гъукоматди 3 миллиард манатдилай виниз таъатар къенята, алай ийисуз чна 4 миллиард манатдин таъатар къенятуни везифа вилик эцигзава. А таъатар общественный транспорт гъунгуна хтун, медицинадин идаарай ва яшайишдин жигъетдай важибу маса объектар эцигун патал серфда".

"Республика вилик тухунин везифа-яр къипиз акъудун патал Дагъустанди проектралди идаа авунин къайдадикай

▶ 2

МЕДЕНИЯТ

Гуруышдин къвед лагъай пай ял ягъунини шадвилерин "Пуд Сталаар" центрода давам хъана. Къусар шегъердай Къасумхъурел чехи делегация атун - им Азербайжандини Дагъустандин, санлай Россиядин арада дутталал мャгъемарунин лишан я...

▶ 10

СПОРТ

Шад жедай кар я, Болгарида чи лезги къве къегъалди - Велимурад Алхасова ва Икрам Алискерова дульнядин чемпионишин тъварар къазанмишина. Чна абууз чемпионишин тъварар риккын сидъидай мубаракза. Аферин!

▶ 12

3.Н.КЪАГЪРИМАНОВ гъакъиндей
Дагъустан Республикадин Къилин
УКАЗ

1. КЪАГЪРИМАНОВ Заур Нариманович Дагъустан Республикадин культурадин ирс хуунин рекъяй Агентстводин руководителвиле тайнари.

2. 3.Н.Къагъриманов Дагъустан Республикадин культурадин ирс хуунин рекъяй Агентстводин гъакъиндей Положенидин ва адан аппаратдин къурулушдин гъакъиндей проектар тестиъкарун патал Дагъустан Республикадин Гъукоматдив са гъафтедин муддатда ага-къарун тапшурмишин.

3. И Указ вичел къул чуగур йикъалай къуватда гъатзава.

Дагъустан Республикадин Къил

Р.АБДУЛАТИПОВ

Махачкъала шегъер, 2016-йисан 8-ноябрь, № 311

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

КъАГЪРИМАНОВ Заур Нариманович 1980-йисан 31-июлдиз Махачкъала шегъерда дидедиз хъана.

1986-йисалай 1996-йисалди ада Махачкъала шегъердин умуми образованидин 12-нумрадин юкъван школада къелна.

1997-йисалай 1998-йисалди Дагъустандин государстводин хуруун майишатдин академиядин гъазурлухвилин отделенида чирвилер къачуна.

2003-йисуз "Автомобилар ва автомобилрин майишат" пешедай ДГСХА лап хъсан къиметар аваз къутыяни. Адаз инженер-механикдин пешекарвал гана. Келдай йисара ам Россиядин Федерациядин хуруун майишатдин министрдин ва Россиядин аграрный тъверекатдин махсус стипендийриз лайихлу хъана.

2002-йисалай 2007-йисалди ам ДГСХАдин жегъилрин краин рекъяй Комитетдин - РД-дин образованидин, илимдин ва жегъилриз талуукъ политикадин министрстводин къурулушдик акатзавай подразделенидин къилин пешекар - председатель тир.

2004-йисуз 0,5 ставкадал аз ДГСХАдин праводин ва БЖД-дин кафедрадин старший преподавателвиле къабулна.

2006-йисалай 2008-йисалди Виросиядин "Жегъил Гвардия" тъвар ганвай общественный организацийн Дагъустандин региональный отделенидин руководитель тир.

2006-йисуз Милли институтдин "Идара ийдай Къилин школада" "Политикадин жигъетдай агалкъун къазанмишунин технология", "Сечкийрин кампания тешкилун", "Россия ва алай аямдин дульнъя", "Нетижалудаказ алакъа хуунин устадвал" курсарай чирвилер къачуна.

2007-йисалай 2008-йисалди ам Виросиядин "Сад тир Россия" политический партиядин Дагъустандин региональный отделенидин исполнкомдин руководителдин заместитель тир.

2008-йисалай 2010-йисалди ам Дагъустан Республикадин жегъилрин краин рекъяй министр тир.

2010-йисалай 2013-йисалди Дагъустан Республикадин жегъилрин краин рекъяй Комитетдин председательвал авуна.

2011-йисуз "Дагъустандин государстводин халкъдин майишатдин институт" ГОУ ВПО акъалтларна. Адаз "Организацийн менеджмент" пешедай менеджердин дережа гана.

2013-йисалай 2014-йисалди ам Махачкъала шегъердин Ленинский райондин администрациядин къилин заместитель тир.

2014-йисалай 2015-йисалди ам "Дагипотека" ОАО-дин исполнительный директор тир.

2015-йисалай 2016-йисалди ада "Дагипотека" ОАО-дин генеральный директорвал авуна.

Адаз РФ-дин спортдин, туризмдин ва жегъилриз талуукъ политикадин рекъяй министрстводин грамотаяр ва РД-дин Гъукоматдин Гъуреметдин грамота ганва.

Эвленимиш хъанва, къве руш тербияла-мишава

Чаз хатасуз Дагъустан герек я

1

дүзгүндиндаказ менфят къачуз пуд йис хъанва. Чи республика вилик тухунин кар алай проектар ишлемешүн - им Дагъустандын руководителдин күллугъдал алаа Күне гайи сифтегъян инициативайрикай сад я. Пуд йис вахт арадай фенвайла, а проектирин менфятувилин патахъял ве-ревирдер ийиз жеда. Проектралди идара авунин, нетижаяр идара авунин, мурадар идара авунин важиблувал, Күнени са шумудра къейд авуравал, алай вахтунда чи улькведин властрина вири дережайра ан-намишава. Россиядин Президент Владимир Владимирович Путинда Федеральны Собранидиз вичин Чарче РФ-дин Президентдин Администрацияда и кыйда вири улькведа кардик кутун лазим тир къуруулушар тешкилунин тапшургъ ганва. Кар алай проектар кылиз акъудуник кутунвай умудри чеб гъахъдиз акъудуна? Проектралди идара авунин къайда федеральный дережада кардик кутадай чавуз Дагъустандын тежриба фикирда къазван?"

РАБДУЛАТИПОВ: "Кар алай терефри тайин тир хилен макъсад, мумкинвилер къалурзана, кье ахътин ирид проект ава, чна абуруз талукъ яз дүзгүндиндаказ къалахни тухуза.

Къейд ийин: Сочида и барадай чна къа-занишилавай тежрибадиз талукъ яз зун ра-хайдалай гульгъуниз Дмитрий Анатольевича и темадай са жерге тапшургъар гана. Чина вири министерстворя, ведомствоира ва муниципалитетта проектный офицер агал-къунради къалахзана. И проектар кардик кутунин нетижада чалай Дагъустандын обще-ство вилик тухунин са жерге хилер идара ийизваз хъунин гъал арадал хиз алакъна.

Мисал яз, виликдай дагъустанвияр агъур хейлини операцияр ийиз Астрахандиз ва я Москвадиз физвай, эхиримжи йисуз ахътин пуд агъзурдалай виниз операцияр Дагъустанда авуна, гыкъ лагъайтла чна дүзгүн пешекариз теклифнава, абуруз къалахдай вири шартлар таъминарнава. Медицинадин рекъяй къуллугъ авунин менфятувилин делилрал гъалтайла (идарайриз талукъ яз гъа са къульгъе клуббар ишлемишаваты), Дагъустан, Россиядин Федерацияди къимет ганвайвал, и барадай къалах лап хъсанз-вай үлд региондин жергедик акатнава.

Идалай гъейри, республикадин парламентдиз ва Гъукуматдиз тапшургъ ганва - финансарди таъминар тавунвай гыч са проектни хун лазим туш. Проектар тымилни хъурай, амма къилинди вуч лагъайтла, абур финансамишун заминламишнаваз хун ге-рек я. Идан нетижада чаз Дагъустан вилик тухунин асуул терефар, республикадин гужлу ва зайдиф терефар гъихътибин бир ятла чизва".

Вичин нубатдай яз РД-дин здравоохраненидин министр Танка Ибрагимова къейд авуравал, Дагъустандын медицинадин агал-къунрикай сад я ам я хыз, Россиядин Федерациидин Минздравды аялар тир агъалийриз медицинадин рекъяй, чкайрал физ, күмек гун, га гъисабдай диспансеризация къиле тухайлани, тешкилунин барадай Дагъустандын тежриба улькведин регионрин практикала кардик кутун теклифна.

Ахпа Дагъустан яшайишдинни экономи-

кадин жигъетдай вилик финин гъакъиндай сю-жет къалурна. Ана, къилди къачуртла, вич алай йисуз ачухдай "Ахуульго" мемориальный комплекси рикъел гъанва.

РАБДУЛАТИПОВ: "За улькведен Президент Владимир Владимирович Путиназ, чна Кавказ патал женгера телефон хъайи аскерар рикъел хүн яз, музейдин "Ахуульго" комплекс эзигзавайдакай хабар гана. Мемориалдиз "Сад тир тариҳидин ва сад тир къисметдин мемориал" лугъуда. Государстводин Къиличи проект хъсанди яз гъисабна".

"И мукъвара республикадин Хатасуз-вилин Советдин цийи Секретарь къуллугъдал тайинарна. Къе ам чи залда ава. Рамазан Гъажимуродович, чи республика-да властдин и къуруулушдин роль гъихътиндий я? Хатасузвилин Советдин гъихътин месэлээр гъялзавайди я ва ам вуч патал тешкилнавайди я?"

РАБДУЛАТИПОВ: "Им къанун-къайдай худай вири системадихъ галаз санал къва-лахзайв орган я. Ада гражданрин хатасуз-вилиз талукъ месэлээр гъялун патал къалах-зава".

"Эхиримжи пуд йисуз аялрин саки 100 бахча эзигна, амма аялрин бахчайриз къа-булун патал учирра гилани саки 20 агъзур аял ама. И месэлээр гъялун патал вуч ий-дайвал я?"

РАБДУЛАТИПОВ: "Улькведен Президентдин Указдади чна пуд йисан вахтунда аялрин бахчайра 27000 чка тешкилна. А чла-валд къад яйсан вахтунда идалай тымил чкайр тешкилна. Чна и къалахдин еришар ийгинаян лазим я.

Къейд авун лазим я хы, Дагъустанда аял-рин цудалай виниз бахчайр къилдин ксарин-бур яз эзигнава. Им хъсан бизнес я, дагъустанвияр адал активдаказ машгъул жезва".

мишна, Индийский океандал къведалди транс-портдин рехъ гульгуна хутаз алакъайтла, а чавуз неинки исятда авай порт тамам къуват-далди кардик акатда, гъакъин цийи порт теш-килунин чарасувалн арадал къведа".

"Гражданеилин буржи пропаганда авун, михъидаказ ва ачухдаказ сесер гуниз эверун патал Къу теклифдади "Чи парт-тия Дагъустан я" тъвар ганвай агитде-санкт тешкилнай. Инсанри общественни-кар, журналистар, машгъур политический деятелиар республикадин шегъерринг ва районрин агъалийрихъ галаз гурушиши хъунин практика гила, сечкияр алатайда-лай гульгъунизни, давам жедани, жедач-ни, гъа кардиз итиж ийизва".

РАБДУЛАТИПОВ: "Вири хуърера, ше-гъерра инсанри активвал къалурун, чинин гражданвилин рехъ раиж авун лазим я. Ида хейлини месэлээр, гъа гъисабдай экстремиз-мдихъ, бандитизмдихъ галаз алакъалу мес-элээр, гъялдай мумкинвал гуда. "Чи парт-тия Дагъустан я", гъеркатдин къалахдиз чна ге-лежедани вири жуърейрин къумекар гуда".

"Дагъустан международный живьет-дай вини дережадин активвал къалурзай регионрик акатзава. Эхиримжи къве йисуз республикадиз Китайдай, Ирандай, Азер-байжандай ва Швейцариядай къуд полно-мочный посол атана. Рамазан Гъажимуродович, чи республикадин международный алакъайринг гележег Көз гъихътиндий яз аквазеа, чи мукъвал тир къуншидихъ - Азербайжан Республикадихъ галаз чи алакъаяр гъыкъ вилик физва?"

РАБДУЛАТИПОВ: "Азербайжан Республикадихъ чун патал къетлен метлеб ава, гъыкъ лагъайтла, чи алакъаяр асиррин имтияньрай акъатнавайбур я. Аладай вахтунда чна къве терефдизни менфятул гъсан алакъаяр хуъзва. Азербайжандин лап активдаказ ишти-рак авуналди, Дербент цийикла тукъуър ху-вун и барадай жанлу месэлайрикай сад я.

Зун Ирандиз фейидалай гульгъуниз чакай "Къыц коридор" проектдин иштиракияр хъана. Ада Иран галай терефдихъ товарар тухун ва элкъвена гъанан товарар гъун таъминарда.

Чахъ куыне твар къурбурулай гъейри, ма-са ульквейрихъ галазни саналди тир хъсан са жерге проектар ава. Турукядини Дагъустандин экономикадиз инвестицияр желб аву-нис итиж ийизва".

Ахпа пресс-конференция тухувайбуру республикадин Къиливай чи ерийрикай дагъустанвияри ийизвай фикиррихъ галаз таниш хъун талабна. Малум хъайивал, агъалийри-вай, абурун фикрдади, республикада эхиримжи вахтара хъсанвилерихъ къиле фейи дегишвилерин патахъай хабар къуна. Видеодиз къачунвай и хабар къунриз баян гайи Рамазан Абдулатипова кимвилерикай их-тилат куд тавунвайдал фикир желбна.

"Заз аквазвайвал, куыне анжак хъсан терефар санал агуднава, амма им мукъум терефни авач лагъай чал туш. Күн чалахъ хъуухъ, республикадин вилик гъихътин месэлээр акъавзнатвла, гъукуматдин, районрин, шегъерринг къилерин, федеральный ва чадин къурбурушин фикрдай, зи фикрдайни гъихътин месэлээр акъавзнатвла, заз лап хъсандин чизва. Амма завай инанмишвиле-ди лугъуз жеда хы, алай вахтунда чи виридан къаст хатасуз ва къулай шартлар авай Дагъустан арадал гъункай ибарат я. И кар патал чахъ вири мумкинвилер ава.

Чахъ лап жуъреба-жуъре рекъерай чеш-не къалуриз жедай бажарагъу, викъегъ ксар ава. Кланзайвади къуватар мадни агудун ва "Къалаха, стхая!" лагъай чи Игитдин - Мегъамед Нурбагандован эвер гунал амал авун я", - лагъана эхирдай Дагъустандын Къили.

Ахпа Рамазан Абдулатипова законлувал ва къанун-къайда таъминарник еке пай ку-тунай РД-дин МВД-дин са жерге работник-риз гъурметдин грамотаяр ва рикъел ала-мукудай савкъатар гана.

Идалай гъейри, Дагъустандын Къили Россиядин Игит Мегъамед Нурбагандован ва адан стха Абдурашид Нурбагандован мукъ-ва-къилийриз "Ачух власть" проектда ишти-рак авунай, телефон хъайи полицейскийрин диде-бубайриз лагъайтла, лайхху рухваир тербияламишунай сагърай лагъана.

Лишанлу югъ къейдна

Гъазурайди - А.ГЬАМИДОВ

10-ноябрдиз Мегъерамдхурун ОВД-да къайдаяр хуъдай органрин работницин югъ къейдна. Мярекатда райондин къил Фарид АГЬМЕДОВА, райондин депутатрин соб-

ранидин председатель Абубакар ХАНМЕГЪАМЕДАВА, обществен-ный хатасувал хъунин месэлайрай райондин администрациядин къилин заместитель Зейнудин АЗИМОВА, РОВД-дин начальник Му-радхан КЬАСУМОВА, райондин прокурор Марат КЬАЗИАГМЕДОВА, къайдаяр хуъдай органрин ветеранри, райондин полициядин къуллугъчийри, райондин обще-ственний организацийн ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Серенжем ачухай М.Къасумова къват хъанвайбуруз РД-дин МВД-дин министр Абдурашид МЕГЪАМЕДОВАН ва вичин патай пешедин сувар мубаракна.

Адалай гульгъуниз рапай Ф.Агъ-медова полициядин къуллугъчий-риз чинин лишанлу югъ мубаракна ва тамамарзавай баркаллу къалах-дай абуруз чухсагъуль лагъана.

Чухсагъулдин гафар мярекат-дал рапай М.Къазиагмедова, УФСБ-дин районада авай отделени-дин начальник А.Аскеровани лагъана ва къенепатан краин органрин вири работникриз мялькем сагълам-вал, къалахда агалкъунар хъана кланзайвади къейдна.

Эхирдай Ф.Агъмедова къалахда тафаватлу жезвай къуллугъчий-риз администрациядин патай гуль-метдин грамотаяр гана, М.Къасумова РД-дин МВД-дин патай чухса-гъулдин чарап ва "Къуллугъда та-фаватлу хънай" I, II, III дережадин медалар вахканы.

Мярекатда иштиракай ветера-нарни рикъелай алуднавачир, абу-рузни тебрикдин гафар лагъана.

Гурушиши Хъана

Къайдаяр хуъдай органрин къул-лугъчийрин лишанлу йикъан вилик (9-ноябрдиз) М.Къасумов, Н.Мурта-залиев, З.Азимов телефон хъайибу-рун хизанрихъ галаз гурушиши хъана. Мярекатдал бандитрин гын-делай чан гайи къегъялар рикъел хъана ва ахътин игитар тербиялами-

шай диде-бубайриз чухсагъул ла-
гъана. М.Къасумова телефон хъайи-
бурун хизанриз материальный ре-
къяй күмекдин гылт яргъи авуна.

Риклин сидкъидай чухсагъулдин
гафар райондин кыл Ф.Агъмедоваз
ва РОВД-дин начальник М.Къасу-
моваз 2011-йисан 31-майдиз вичин
къуллугъудин везифаяр тамамар-
дайла телефон хъайи милициядин
майор, криминальный полициядин
начальник, РОВД-дин начальник-
дин заместитель **Багъаудин БА-
ГАУДИНОВАН** хендеда **Марина
БАГъАУДИНОВАДИНИ** лагъана.

Ахпа, са декъиқада кисна ақ-
вазуналди, телефон хъайибурун рикле-
хана.

Мярекатдин эхирдай адан иш-
тиракчияр элкъевей столдихъ кватъ
хъана ва телефон хъайибурун хизан-
рал гълтзавай четин месэлэяр ве-
ревирдна.

Рикел аламукъдай гуруушар

Нариман Къарибов

Малум тирвал, РД-дин культу-
радин министерстводи чи республикада “Культура - Дагъустандин
аялпиз” лишандик кваз маҳсус про-
ект кылле тухузва. Гъя и проектдин
бинедаллаз, республикадин образо-
ванидин ва илимдин министерство-
ди Дербент шегъердиз Қыблепатан
Дагъустандин Къайтагъ, Дербент,
Къурагъ, Табасаран районрин мек-
тебрай 160 далайни газаф аялпиз эк-
курсия тешкилна.

Къадим шегъерда мульманвиле
хъайи вахтунда винидихъ тъварар
къунвай районрин мектебрай атан-
вай аялар асул гысадбай яз куль-
турдин маканра: лезги, азербай-
жан ва табасаран театрра, музы-
кальный училищеда хъана. Шегъер-
да авай Дульнядин культуррайрин-
ни динрин тариҳдин музейдин экс-
понатрини мугъманрин фикир чипел
желбна. Шегъердин музыкальный
училищедин муаллимини студен-
ти абур патал чехи программади-
кай ибарат концерт тешкилна. Муль-
манри гъял Нарын-къеледиз сейр
авуна.

Къейдана кланда хъи, “Культура -
Дагъустандин аялпиз” проект
умуздык кечиримишунук “Дербент-
2000” волонтеррин корпусдин же-
гъилри чипин лайихлу пай кутазва.

Мумкинвилер районрихъ авазва

Мегъамед АМИНОВ

**Дагъустандин Кыл Рамазан Абдулатипов
Ахцегъ ва Агъул районрин руководителрихъ
галаз гуруушими хъана.**

Ахцегъ райондикай раҳадайла, Рамазан
Абдулатипова ам Дагъустан патал тариҳдин
барадай важибул район тирди, гъавилия рес-
публикидин руководстводи муниципалитет
шайишдин ва экономикадин жигъетдай авай
гъалдиз иллаки еке итиж ийизвайди къейдана.

Райондин кыл Осман Абдулкеримова
муниципалитетдин территорияда обществен-
но-политический гъалар бес къадар дережада
секинбур тирдан гъакъиндай малумарна.
Район шайишдинни экономикадин жигъет-
дай виллик финикай раҳайтла, ада къейд аву-
рвал, республика виллик финин кар алай про-
ектар кылиз акъудунин сергъятра аваз “Ах-
цегъ район” МО-ди вири рекъерай къвалах
тухузва: “Планда къалурнавай чеб къилиз
акъудун лазим тир асул тапшургъяр налог-
рин пулар къватуныхъ, дотацийрал алас хъу-
нин дережа агъузаруныхъ, инвесторар, инвес-
тицияр желб авунихъ, чилерин участокар иш-
лемишунин менфятлевал хажунихъ галаз
алакъалу я. Гъиле авай 2016-йисан 9 вацран вах-
тунда налогрин ва налогар ташир пулар ату-
нин тапшургъяр 114 процентдин тамамарна,
идани 95 миллион 838 агъзур манат теш-
килзава. Им планда къалурнавай делилрэл-
лай 10 миллион 838 агъзур манатдин виниз
тир дережа я. Налогрикай раҳайтла, чилин на-
лог къачунин тапшургъяр 104 процентдин, ху-
рун майишатдин сад тир налог къачунин
тапшургъяр 155 процентдин, кылдин касарин
доходрал вегъезвай налог къачунин тапшур-
гъяр 112 процентдин, къезилтарнавай систе-
мадай налог къачунин тапшургъяр 162,14 про-
центдин, налогар ташир доходар къачунин
тапшургъяр 146 процентдин, кирсеба налогар
къачуниз талукъ тапшургъяр 126 процентдин
тамамарна”, - малумарна райондин кыли.

Осман Абдулкеримован гафаралди, му-
ниципалитетдин къалахдин асул терефри-
кай сад, гъакъикъатда къалахзаваз, учетда
акъваз тавунвай касар дузыдал акъудуникай
ибарат я: “алай 2016-йисан чна зегъметдин икъра-
рар кутун тавуна къалахзавай 680 кас дузы-
дал акъудна. Абур налогрин рекъяр учетда
эцигай чавуз чна муниципалный казинадиз
1 миллион 200 агъзур манат пул атун план-
ламишава”.

Муниципалитетдин кыли чилер ишлеми-
шунин менфятлевал хажунин ва капиталь-
ный эцигунрин рекъяр тухузвой къалахдик-
айни сүзбетна: “РД-дин экономикадин жи-
гъетдай виллик финин министерстводин эхи-
римжи делилрэлди, Ахцегъ районда чилин
участокрин менфятлевал хажунин рекъем

115 процентдин агакъна. Экономика “аҷуҳди
авуниз” талукъ делил, 2013-йисав гекъигай-
ла, 183 процентдин винизди я. НДФЛ, алатай
ийисарив гекъигайла, 29 миллион манатдин
артух яз къачуна. 2015-йисуз дотацийрин къа-
дар, 2013-йисав гекъигайла, саки 14,5 процен-
тдин агъзув аватна, нетижада абурун къа-
дар 85,5 процентдин “тимиларна”.

Идахъ галаз алакъалу яз Рамазан Абду-
латипова къейдана: “Дотацийрал галаз хунийн
дережа агъузарунин барадай тайин мурад-
рихъ рекъе тунвай серенжемар къабулун Да-
гъустанды чи къалахдин кылын терефрикай
сад я. Муниципалитеттин кылер, 2013-йи-
салай башламишина, сифте яз экономика ви-
лик тухунал ва налогар къватунал рикливай
машгъул жез гаттумнава. Ида чна ери аваз
къалахзавайдан гъакъиндай шагыдвалзава.
Хусуси бюджет хусуси къуватралди арадал
гъунин дережадиз хаж хъун патал мумкин-
вилер хейлин районрихъ ава. Ахцегъ район-
да гележек авай руководитель хъяна. Ада
тухузвой къалахдин нетижада районда яши-
шишдинни экономикадин жигъетдай виллик
финин гъалар хъсан патахъ дегиши жезва”.

Тема ачухарун давамарунади, республи-
кандин руководителди къейд авурувал, район-
да жаванар ва жегъилар культурдинни спор-
тивдин серенжемрал желб авун таъминарунис,
уьмурдин сагълам къайда пропаганда аву-
нис, законрал амал ийизвай жегъилар тербия-
ламишуниз еке роль чара ийизва. Гъа са вах-
тунда культурадал мадни къевелай машгъул
хъун, кылди къачуртла, Ахцегъ райондин на-
дир музей къайдадиз гъун чарасуз я. Алай
вахтунда ам авай гъал разивал ийиз жедайди
туш, рикел хъана Дагъустандин Кыли.

Ахцегъ райондин руководителди и рекъяр
къвалиах тухузвойдай къейдана, гъакъин район-
да хъсанвилихъ жезвай маса дегишилери-
кайни хабардар азуна: “Цийи МФЦ ишлеми-
шиз вахканва, “ЮГ-Агро” СПК-да штилар гъа-
зурдай чка кардик кутуни гъасилзай аф-
нийрин ва помидоррин къадар са шумуд се-
ферда артухардай мумкинвал гана. Луткун-
рин хурые чи ватандашди, Актау шегъердай
тир карчили тепличный майишат кардик ку-
тазва. Ада 2016-йисан 50 тонн помидор гъасил-
да. Хурургрин хурые 400 касдиз чкаяр авай
Культурадин къвал ремонтнава”.

Дагъустандин Кыли къейд авурувал, хайи
район виллик фин патал пулдин таъкатьар чара
ийизвай касариз къумек гун, абуру чипин гъвечи
ватан, аkl хъайила, санлай республикани ви-
лик тухуник кутазвай паюнал къимет эцигун
герек я.

Идалай гъейри, Ахцегъ райондин герек
тир яд михъи авунин месэладални акъвазна.
Цин чешме авазва, амма анай къачузвай яд
ахцегъийрин къвалериз агакъарун патал михъи
авун герек къведа. Дагъустандин Кыли
и месэладай къумек гун хиве къуна.

Агъул райондин кыл Юрий Исмаиловхъ
галаз сүзбетдай чавуз къейд авурувал,
2016-йисан 8 вацран делилрэлди, финанс-
ламишунин вири чешмейрин гъисабдай асу-
л капиталдиз чара авур инвестицийрин къадар
10,9 миллион манатдив агакъна. 2015-йисуз
райондин чадын бюджетдиз налогрин ва на-
логар ташир къазанжийрин пулар, 24,3 мил-
лион манатдин къадарда аваз агакъна. Ида
2015-йисан патал тайинарнавай къадардин
107,4 процент тешкилзава.

Муниципалитетдин руководителдин га-
фарадил, Агъул района гъвечи ва юкъван
дережадин карчилигин 123 субъектди къва-
лах тухузва. Абурукай 20 гъвечи кархана яр,
103 кылди къалахзавай карчияр я.

Идахъ галаз алакъалу яз Рамазан Абду-
латипова гъвечи ва юкъван бизнесдиз вири
жуreyрингин къумек гун чарасуз тирди къей-
дана: “Дагълух чайра хусуси къумекчи майиш-
тар авай касариз мадни активдаказ къумек гун
лазим я”, - къейдана ада.

Гуруушда иштирак авур Агъул район-
дин патай РД-дин Халкъдин Собранидин де-
путат Тимур Гусаева райцентрада рекъер ре-
монт авунин ва цийи рекъер түккүрүнин ме-
сэла къарагъарна.

Парламентарийдихъ яб акалайдалай гуль-
гъүйнис Дагъустандин Кыли и месэла гъя-
лунин карда райондин вири жуreyрингин къум-
екар гун ташурмийшина.

Къейд авун лазим я хъи, Агъул район-
дин экономикадин асул хилер малдарвални
набататчывал я. Продукция гъасилунал ху-
руун майишатдин 13 организация, 23 КФХ
ва агъалийрин хусуси 2014 майишат машгъул
жезва.

“2015-йисуз вири категорийрин майишат-
ра 450,7 миллион манатдин хуруун май-
шатдин продукция гъасилна. Ида, текъигиз
жедай къиметрэлди, 2014-йисуз агакъай де-
режадин 105,9 процент тешкилзава.

2015-йисуз хуруун майишатдин продук-
циядин къадардин барадай тайинарай план
100 процентдин тамамарна.

Вири категорийрин майишатра 8,1 агъзур
къарамал (2014-йисан дережадин гекъигай-
ла, 108 процент), 45,5 агъзур лапаг (108,3 про-
цент) ава”, - малумарна Юрий Исмаилова.

Месэлэяр веревирд авунин нетижаяр къур
Рамазан Абдулатипова муниципалитетар
яшишишдинни экономикадин жигъетдай ви-
лик тухунин рекъяр мадни таъсирлу серен-
жемар къабулун меслят къалурна.

Гуруушра РД-дин Кылини ва Гъукумат-
дин Администрациядин Руководителдин
Сад лагъай заместитель Алексей Гъасано-
ва, РД-дин Гъукуматдин вице-премьер тир
Раюдин Юсуфова ва Билал Омарова, Къи-
блепатан территориалың округда РД-дин
Кылини патай тамам ихтиярлар ганвай векил
Али Хасбулатова ва маса касар иштиракна.

Дагъустанвийрин риклер чка къунвайди

Земфира БАБАЕВА

Алатай гъафте РД-дин Милли библиотекадин конференц-залда “Россиядин Федерациядин государстводин милли политикадин стратегия 2025-ийн салди умурдиз къульмишнин гъакындай” РД-дин государстводин программадин сергъятра аваз Махачкъалада къедлагъай сеферда “Гусаеван къелунар” къиле тухвана. Конференциядал рахайбуру Мегъамедсалигь ГУСАЕВАН умурдикай, къалахдикай, адах хас тир ватанпересвал, бажаргувал, риклер михъивал хътиң ерийикай съубъетарна.

13 ис идалай вилик, 2003-йисан 27-августдиз, террористилин гъерекатдин нетижада телефон хъайи РД-дин милли политикадин, информациядин ва къецепатан алакъайрин рекъяй министр, Дагъустандин тарихда лап жанлу гел тур, виклер, халисан ватанперес Мегъамедсалигь Гусаев риклер хуний талукъ конференция РД-дин Миннаци тешкилна.

Конференция ачуходайла сифте гаф рахай РД-дин милли политикадин рекъяй министр Татьяна ГАМАЛЕЯ вичих “Гусаеван къелуриз” илимдин рекъяй чехи метлеб авай миракатдин статус гүнин мурад авайди къейдна. Адан гафаралди, Махачкъалада къедлагъай сеферда тухувай и къелурихъ еке итиж ава. Илимдинни общественно-политический сообщество чехи авторитет къазаниши “Гусаеван къелунар” инлай къулухни генани гөгъенчид къиле тухунин лазимвал ава.

- РД-дин милли политикадин, информациядин ва къецепатан алакъайрин рекъяй сад лагъай министр Мегъамедсалигь Гусаев телефон хъайдалай къулухъ 13 ис алтаватлани, гзафбурун риклер гилани ажуғламиш хъанва. Террористри чандың къаст авуна, телефон хъайи М.Гусаева вичин вири умурда авур къалахар миллтрин арада ислягъвал, меслятвал, дуствал хувихъ, мадни мянгъемарунихъ элкъурнавайбур тир, - къейдана Татьяна Гамалея.

Россиядин халкъарин Ассамблеядин Дагъустандин отделенидин председатель Зикрула ИЛЬЯСОВА къейд авурвал, Мегъамедсалигь Гусаев вири дөрөжайрин къуллугъурал вичин къалахдиз вафалу хъана. Дагъустан Республикада гъеле 1993-йисуз Мегъамедсалигь Гусаеван теклифдалди милли алакъайриз талукъ месэлэйр гъялунин барадай Россияда сифтегъанди тир къуд ийисан Комплексный программа түкъурнай. Адакай 1996-йисуз Россиядин Федерациядин государстводин милли политикадин Концепциядин бине хъана. Республикадин милли политикадин, информациядин ва къецепатан алакъайрин рекъяй министр яз къалахдайла, гъямуракаб ва четин шартарнан адавай политикадин рекъяй,

халкъарин арада авай алакъайрин, конфессийрин рекъяй месэлэйр нетижалудаказ гъялз хъана. Лап чехи чирвилер, зингин авай и касдивай къилин месэла жагъуриз ва гъялз жедай. Гы къалахда хъайтлани, ада жавабдара вичин хивез къаҷудай. Адан зурба зөгъметдин нетиха Дагъустандин халкъарин арада ислягъвални меслятвал, СМИ-ринни властдин ва обществодин арада дүзгүн, адалту алакъаяр тайнариз хүнти, - малумарна ада.

“Дагъустан” журналдин къилин редактордин заместитель Эдуард ЭМИРОВА М.Гусаева алатай девирда республикада арадал атай милли общественный гъерекатрикай авур веревирдер, абурун къалахдикай адан фикирар тестикъ хъайиди лагъана.

РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Людмила АВШАЛУМОВАДИ лагъайвал, Мегъамедсалигь Гусаев экү, михъи, гъейратлу, акъуллу, бажаргуль, виклер, эвзиз тежер ксарайкай сад тир. Ада Дагъустандилай къеңени машъур тир. Ада къалахзавай вахтар гзаф чуру, экстремистар, вагъабитар пайды хъанвай, дявеяралди миллтрин арада къал тваз къланзай вахтар хъана, ятлани ада вичин намуслувилан, ватанпересвилан ерияр вини дережада хвена.

Журналист Алик АБДУЛГАМИДОВА къейд авурвал, М.Гусаев политикадин атай вахт республика патал хаталу, четин вахт тир. Телевиденидин журналистирихъ галаз ада гзаф къалахар къилиз акъудна. Ада информациидин сад тир центр тешкилна. Абуру къиле тухвай гурурширикай, анал къарагъарзай, тъялна къланзай месэлайрикай съубъетна. “Чун патал ам чехи политик, ватанперес, дуст тир”, - лагъана ада.

РД-дин журналистрин Союздин председатель Али КАМА-

ЛОВА Мегъамедсалигь Гусаева СМИ-рин къалахдиз гайи къетлен фикирдикай, къумекдикай лагъана, ихтиин миракатар жегъилар тербияламишунин мурадралди чехи аудиторийра къиле тухун лазим тирди къейдана.

ДГУ-дин журналистикадин отделенидин кафедрдин заведующий Гъамид МЕГЪАМЕДОВАН гафаралди, къайгъуяр гзаф авайтлани, Мегъамедсалигь Мегъамедовича жегъилриз чирвилер ва тербия гүнин карда иштиракдай вахтни жагъурдай. Ам ДГУ-дин кафедрдин заведующий тир, адан илимдин къалахар миллтрин арада авай алакъайрин месэлайриз талукъарнавай. Ада телевиденидин журналистирин пешекарвал хажунин рекъяй университетдин журналистикадин отделенидин ктрабралди, тадарараклди еке къумекар гана.

Конференциядал рахайбуру Мегъамедсалигь Мегъамедович дерин чирвилер авай, къалахдив жавабдарвилелди, пешекарвилелди эгечидай, тешкилатчилини бажаргъ авай, масадан дердидикай хабар къадай кас тирди къейдана. Адахъ галаз меслят ийиз, къумек кълан атай инсанар чин месэлэйр гъялна, кар түкъурна хъифидай. Ада вичин умурда хъилье тухвай вири къалахар халкъарин дуствал хувиз, мадни мянгъемаруниз, дагъустанвийриз интернационалистилини тербия гүнин баҳшна. М.Гусаев миллтрин арада ислягъвал ва меслятвал хүнни мянгъемаруни патал гзаф къаралы, Дагъустанда ва республикадин сергъятрилай яргъарани ам хъсандиз чидай ва адаа гъурумтдей. Ам РФ-дин къеңепатан къарин министерство-дин Консультативный советдин член тир.

Миракатдал рахай Багъаудин Гусаева Мегъамедсалигь Мегъамедовичин твэр ва адан кар риклер хузвайбуруз чими келимаяр лагъана.

Терроризмдиз - вай! Клевелай аксидал ийин

Нариман ИБРАГЫМОВ

Алатай гъафтеин эхиримжи ийкъара Дагъустандин госуниверситетда “Терроризмдиз информациядин жигъетдай аксидал авун” темадай илимдинни тежрибадин конференция къиле фена. Республикадин печатдин ва информациядин, милли политикадин рекъяй министерстворин маса ведомстворин, илимдин, печатдин идрайрин, блогеррин иштираквални аваз тешкилнавай миракатда РД-дин милли политикадин рекъяй министр Татьяна Гамалея, РД-дин Къилин советник, АТК-дин къвалав гвай экспертный советдин жавабдар секретарь Камил Ландади, алими, журналисти, блогерри иштиракна.

- Чун къе терроризм лугъудай мусибатдин шагыдар хъанва, - конференция ачухуналди башламишна Т.Гамалея, - адахъ галаз женг чугун анжака са къайдаяр хъудай ва исполнительный властдин органрин везифа туш, и кардал общественный организацийни, илимдин коллективарни желб хүн лазим я, вучиз лагъайтла терроризмдин, экстремизмдин тъерекатрикай вири обществовидоз зиян хкатава. Чна къалах терроризмдин идеология садани къабут тийдайвал, ам вирида тақлан жедайвал тешкилна къланда. Адан барбатилвин, инсафсувилин гъерекат, макъсад гъар сада вичиз ачухарай вахтунда чна гүзлемешзавай хъгин нетижаярни арадал къведа. И карда информациядин тақвати терроризмдин акси яз тухувай къалахдихъни еке метлеб ава.

Министри мадни лагъайвал, илимдинни тежрибадин конференция 1996-йисан 16-ноябрдиз Каспийск шеъгерда къиле тухвай сифтегъан терактдихъ - яшайищдин къал хъиткъинарунхъ - галаз алакъалу авунва. А мусибат са чавузни чи риклелай аллатдак. Им икъван гагъда садрани таҳхъ хътин завал тир, инсанар, чебни Ватандиз къуллугъязавай погранични хизанар, яшамиш жезвай 9 мертебадин къал хъиткъинарун. И журедин теракт Россияда сад лагъайди тир. Ислягъ инсанрин чанаариз къаст авур и инсафсуз гъерекатди улкведин аъялияр ажугъламишней. Алай вахтундани, террористрин патахъай къурхулувал амазма, и конференция тухунхъ еке метлеб ава, - лагъана министри.

Риклер хин: 1996-йисан 16-ноябрдиз, ийифен сятдин 3-дэй 10 дэкъица къалахайла, Каспийск шеъгердин Ленинан къучеда авай 58-нумрадин къал хъиткъинарана. И къалера Кеферпатаан Кавказдин пограничный округдин Каспийскдин погранотряддин къуллугъчийрин хизанар яшамиш жезвайди тир. Подвалда эцигай ва хъиткъинай шейинин къуват 150 килограммдив агақзавай. И мусибатдин яракъди къалерин са секция михъиз чукурна, вири къвализни еке зиянр хъана. Уйцей харадик 106 кас ақатна, 67 кас къена, 39 кас къутармишиз алакъана. Рагъметдиз фейибурукай 20 кас аялар, 17 кас дишегълияр, 17 кас пограничникар ва 2 касни мугъмандиз атанвайбур тир. Амайбур - чқадин шегъерзгълияр.

1996-йисан 19-ноябрь вири Россияда яс чуугунин югъ яз малумарнай.

Кар ана ава хъи, пограничник-рилай къисас вахчур (сергъятдилай яракъкар ва наркотикар ахъайнаж лугъуз) криминальный къурулуш-рин векилар жагъуриз ва суддин виллик акъвазариз хъанач. 2003-йисуз силис тухунин серенжемарни акъвазарна.

Нефс къати тахсиркаррин ва террористрин тъерекатар яд идалди акъалтна. 1999-йисуз боевики Буйнаксқа, Москвада ва Волгодонсқа яшайищдин къвалер хъиткъинарна. Ахпа террористри администривный, военный, МВД-дин дараматрал гъужумарна. 2002-йисан майдиз мад Каспийскда суварин парад физвай къунда хъиткъиндай затлар къардик кутуна, нетижада 45 кас телес хъана.

Са раҳунни алач, мусибатдин ихътиян вакъияр риклелай фидач. Къе терроризм вири дуъньядиз чканва. Адан вилик пад къунни гъарса обществодин ва государствовин буржи я. Россияда, я гысабдай яз Дагъустандани, и кар патал гзаф къар ийизва. Идан гъакындай ДГУ-дин проректор Назим Ашурбековани лагъана: “Терроризмдин меслайрал чи университет фадлай машъул жезва. И журедин конференцияни университетдин залда эхиримжи ийсара са шумуд тухвана. Университетда терроризмдин вилик пад къадай центр къардик кваз 5 ийис я. Чина терроризмдин идеологиядин психологиядин, информациядин ва маса журедин лишанар чирурин меслайрал машъул алимирин дестени ава. Абуру республикадин таҳкум орнин къал хъиткъинарунхъ - галаз алакъалу авунва. А мусибат са чавузни чи риклелай аллатдак. Им икъван гагъда садрани таҳхъ хътин завал тир, инсанар, чебни Ватандиз къуллугъязавай погранични хизанар, яшамиш жезвай 9 мертебадин къал хъиткъинарун. И журедин теракт Россияда сад лагъайди тир. Ислягъ инсанрин чанаариз къаст авур и инсафсуз гъерекатди улкведин аъялияр ажугъламишней. Алай вахтундани, террористрин патахъай къурхулувал амазма, и конференция тухунхъ еке метлеб ава, - лагъана министри.

Министри мадни лагъайвал, илимдинни тежрибадин конференция 1996-йисан 16-ноябрдиз Каспийск шеъгерда къиле тухвай сифтегъан терактдихъ - яшайищдин къал хъиткъинарунхъ - галаз алакъалу авунва. А мусибат са чавузни чи риклелай аллатдак. Им икъван гагъда садрани таҳхъ хътин завал тир, инсанар, чебни Ватандиз къуллугъязавай погранични хизанар, яшамиш жезвай 9 мертебадин къал хъиткъинарун. И журедин теракт Россияда сад лагъайди тир. Ислягъ инсанрин чанаариз къаст авур и инсафсуз гъерекатди улкведин аъялияр ажугъламишней. Алай вахтундани, террористрин патахъай къурхулувал амазма, и конференция тухунхъ еке метлеб ава, - лагъана министри.

Конференциядал РД-дин МВД-дин информациядин ва общественостдихъ галаз алакъаяр хъизвай отдельдин начальник Фатина Убайдатовади, РАН-дин ДНЦ-дин социологиядин отдельдин заведующий Заид Абулагатова, ДГУ-дин профессор, философиядин илимрин доктор Мухтар Ягъяев, LENTA.RU-дин корреспондент Юрий Васильевва ва масабуру итижлу докладар авуна. Къедлагъай юкъуз конференциядин иштиракчийри секцийин майданрал къалах давамарна.

Терроризм ва экстремизм негъ ийин

Дульзгүн тербиядилай, гъавурдик кутунилай гзаф аслу я

Дагъви ШЕРИФ

Алатай асиридин эхиррилай чи улькведа, къилди къячуртла. Дагъустандын терроризмидиз ва экстремизмидиз акси женг тухузва. Гъар жүре программалар, проектарни түшкүрзазай и кардиз къуват яз, мажрекатарни тешкилзаза, вирида худа веревирдерзаса. Амма терроризмдиннин экстремизмдин эхир жезвач. Жегъилар гъатта хизанарни галаз маса ульквейриз физва, анра дәвейрек экечизава. И төгэвүнрал эхир эцигун чарасуз тирди агъалийри, государство-дин къулруши гыссазва.

Кыблепатан Дагъустан и мукъваралди секин, ислягъ умъур күчүрмишзавай чяк язысабзавай. Амма эхиримжи вахтара гагъса, гагъ маса районда КТО-яр кардик кутавза, тамар аскерри гүзчиликтук хузва, улькведен сергъятдални датлана гүзчичалзаза. Чуру ниятрын инсанар чыннын жедай та-мар авачтани, Азербайжандын галаз сергъятдал алай, са тимил вахт къайдаяр худай маусус къулруши чинебан операцияр тешкилна, са шумуд кас адетдинди тушир дингел алайбур къуна дустарь авур Ахцэгъ района-да гъалар исята гъихътинбур ятла чирил патал зун чкадал алай АТК-дин аппаратдин кылин пешекар Шемсидин АРУХОВАХЪ галаз гуруншиш хъана.

■ Шемсидин Гъамидович, эхиримжи вахтара Кыблепатан Дагъустанда гзаф КТО-яр жезва. Ахцэгъ района-да гъалар гъихътинбур я?

- Яшайшдин ва общественно-политический гъалар ина секинбур, яни идара ийиз жезвайбур, гүзчиликтук квайбур я. Террористилин актар ва ахътина маса тахсиркаビルер хъанвач. Им чи районда вири секин я лагъай чални туш. Гъалар къайдадик хкудунис къуват гузай, адетдинди тушир исламдал амалзай ва ам пропаганда ийизвай, ИГИЛ-дин (РФ-да вич къадагъа тир) патал алай касарни авачиз туш. Терроризмдин идеологияди вичин залум чвараҳар гөгъеншар тавун патал райондин рөгъберри къайдаяр худай къулруши галаз санал еке къалах тухузва. Райондин агъалийрин арада радикальный исламдин идеологиядиз рехъ тагунихъ элкъурнавай саналди тир къалахда еке къумекар хуриерин мискинрин имамри, агъалийрин патай гъурмет авай касар, райондин имамрин советди гузва. И рекъыхъ элкъурнавай къалах жегъилприн ва общественный тешкилатри, образованин, культурадин ва спортын идара-рини ийизвай. Мукъваралди школайриз бязи аялар ва муаллимар чи халъкдиз хас тушир парталар алаз къвезвай, а алукунрин жүре масабуранлы илитизавай. Райондин кыли ва амай къулруши тешкилай гъавурдик кутунин саналди тир серенжемрин нетижада ахътинбур саки амак.

■ Профилактика-дин гъихътин къалах тухузва?

Абуру хъсан нетижада гузвани?

- Малум тирвал, чуру таъсирдик акатзавайбур 14-30 ийс хъянан жегъилар я. Гъавилай тухузвой профилактика-дин къалахарни и яшара авай агъалийрихъ элкъурнава. 2015-2016-келүнин ийсуз образованындин идара-ра терроризмидиз акси профилактика-дин вишелай артух мажрекатар тешкилна. Абуру жергедай яз, месела, "Терроризмдин гъакъыни чин", "Терроризм обществодиз хаталу я", "Чун терроризмиздиз акси я", "Исламди терроризм негъезва", "Террористрихъ дин ава", "Терроризмдай уголовный жавабдарвал" темайрай элкъвеи столар, шикилрин конкурсар, диспуттар ва икл мад. Терроризм негъезвай культурадинин спортдин къве виш къван мажрекатар тешкилна. Күччайра баннерар алукунрона, маусус буклетар, СМИ-рин ва Интернетдин къумекдальди терроризмни экстремизм негъезвай материалар раишава. Алай ийсан анжас сад лагъай паюна райондин СМИ-ри и темадай 119 материал агъалийрал ага-карнава. Эхиримжи вахтара радикальный идеологиядиз акси къалах тухузин карда ДУМД-ди еке къумекар гузва. Ци образованындин 5 идарада ДУМД-дин векилри ученик-рихъ галаз гуруншиш тухвана. Лугъуз жеда хъи,

ийизвай ихътин къалахарин нетижада чи районэгълийри бандподпольеда иштирак тавун, райондин сергъятра террористилин тах квай тахсиркаビルер тахъун я.

■ Ислаягъ умъурдал элчичиз къумек гүнин комиссиядин къалахдикай агъалийриз мукъвал-мукъвал ван жезва. Чайрайлар и комиссиядигъикл къалах-зава?

- Ислаягъ районда, террористилин ва экстремистилин гъерекатар акъвазарун къетгана, ислягъ умъурдал элчичиз къланзай касариз къумек гүнин комиссия кардигъ ква. Ам арадал гъуниз талуу хабар ва комиссиядигъ агъалийрихъ элкъвена ийизвай эвер гүн СМИ-ра раижава. Гъелеги, дүз рекъел эхлячиз кълан, комиссиядигъ атанвай кас ава.

■ Ахцэгъар улькведин кыблепатан сергъятдал алай районрикай сад я. Инизи килигина, секинвал хүннегъириз къалах я лугъуз жедач. Тушни?

- Къадим дэвиррилай инихъ ахцэгъвир азад, ватанперес, низам-къайда клаи, гъахъвал гвай халък я. И къилихар исядтани чи ивидик ква ва, за къатлувайвал, къалахера диде-бубади, бадейрини чехи бубайри гузай тербиядилай гзаф касалу я. Жегъилар спортдал желбуниз фикир гузва, къулагъ шартлар тешкилзаза. Ик, районда футболдин зурба къве майдан ава, спортшколайра къулагъвилер тешкилзаза, жегъилрин "Самур" комплекс ачуна-ва ва икл мад. Тербиядин месэлэйрингээ вине къунва, жегъиль агъалийрихъ галаз общественный тешкилатри гүрүшшар тухузва, культурадин мажрекатрал желбазва, бубайрин хъсан адетар раижава.

■ Ятгани, гъайиф хъи, лезги районрайни, гъажигъетдай яз Ахцэгъайни жегъилар Россияядын къадагъа авунвай ИГИЛ-дин фенва. Абурун мукъвалурухъ галаз гъихътин къалах тухузва?

- Ахцэгъ районни, гъайиф хъи, гъа сиягъдагъатнава. Сириядын фена, яркъ гылге къурбур эхиримжи ийсары районда яшамиш жезвачир, бязибуру къелунарни патал авунва. Мукъуль пай ярар-дустари, мукъва-къильрикай рекъелай алуднавайбур я. Абурун чуру ниятрыз Интернэтдин къумек ганва. Районда авай АТК-дин патав гвай маусус дестеди Сириядын фенвайбурун диде-бубайрихъ галаз датланы тербиядин ва гъавурдик кутунин къалах тухузва. Абуру вирида чин веледар Сириядын финин гъакъындай дерт чугъзвава, садазни ихътин югъ такурай лугъузва.

■ Чин веледар чара идеяяр патал чара ульквева диявада тегеф хъянвай диде-бубайри и чулав хабар гъикл къабулна? Абурухъ галаз амай агъалийрин алакъаяр гъихътинбур я?

- Инсан къинник, гъелбетда, еке дерт я. Мукъуль къин - мусибат! Инсан вичин ахмакъвияй рекъизватла, им адан диде-буба патал еке хажалатни я. Жуван веледривай пака вуч гъүзетдатла, чавай садавайни лугъуз жедач. Зи акуулдади, чна а диде-бубайриз къумекна, абуру дерт къезиларна къланда, веледар чара, метлебусу дияведин иштиракчияр тахъун патал вири чалишишилар авун лазим я.

■ Районда маусус операцияр тухвана. Къайдаяр худай къулрушин векилри, тайин къвалериз физ, лугъузвайвал, адетдин исламдивай къерех

хъянвайбур къур дульшушар хъана. И серенжемриз къуне гъихътин баян гуда?

- Алай ийсан юквара, маусус къурлушри районда экстремистар яз шак фейи са шумуд кас къуна. Бязибур ахъай хъувуна, садбуруз судди кар гана, мукъбурун патахъай силис къени давам жезва. Профилактика-дин тъй са серенжемди вичин тайн нетижада гузвайдай я. И мажрекатарни райондин сергъятра бязибур патал тарс хъана жеди.

■ Тербиядилай къайдаяр худай къурлушри маусус серенжемрилай къулхъ районда экстремистилин реекъел алай касар амач лугъуз жедани? Къу фикирдади, вучиз районна, Республика, гъатта улькведин кваз терроризмдал, экстремизмдал эхир эцигиз жезвач?

- Алай вахтунда чна алатай асиридин 90-ийсарин, алаш-булаш дэвирдин багъер къватлазава. Пара-бурун рикел алама хъи, гъикл ульквела регъятдиз экстремистилин литература раижавайтла, ва гъабизмдин идеология чуклурзайтла, государство жегъилприн тербия гүнин месэлэйрал машгъул туширтла ва икл мад. Тербиядин институтар агалнавай, дүньяда образованындин виридалайни хъсан къурлуш чуклурнай. Исламдин образование къачун патал жегъилар къецепатан ульквейриз физ башлашина. Акъян ийсары арадал атай татугайвилер сад-къве ийсан муддатда арадай акуудз хъун мумкин кар туш. Алай вахтунда чи улькведин вири къурлушри терроризмдихъ галаз активдаказ женг чугъзвава. Тайн агалкъунари ава. Къилинди ам я хъи, улькведин гзаф агъалийр терроризмдин экстремизмдин идеяярин метлебусувилини гъавурда гъатна. И төгэвүнрал эхир эцигун патал чна вирида, къуватар садна, женг давамарна къланда.

■ Къу фикирдади, къенин юкъуз экстремизмдихъ ва терроризмдихъ галаз женгина къилинди вуч хъун лазим я?

- Жегъилприн арада экстремизм ва терроризм гөгъенш хъунин карда диндин жигъетдай савадсувал, жегъилар яшайшидин жигъетдай хъун тавун, гъар иккъан умъурда жегъилрал гъахъсувилини гъалтун, зи фикирдади, секинсувал кутавай месэлэйр я. Зид чидайвал, диндин савадсувал арадай акуудун патал диндин дигэр ва светский этика аялриз 4-классда, абуру и месэлэйрин гъавурда акан тийизвайла въя, 7-8-классса чирун, маусус мулламир гъазурун лазим я. Образованындин къурлушда ришветбазвилхъ галаз якъин женг чугуна къланда. Жегъилривай гъахъсувили, хала-хатурвал ава-чиз имтигъанар вакхуз, вузрик экечиз, чин алакъунар жедай, государстводин ва муниципальный къуллугърал анжас конкурсын аялтайдар акъваздай шартлар тешкилун лазим я, твэр патал тушир гъахълу конкурсын. Четинвилер акуудтавуна, ришветбазвилер ава-чиз, къезил кредитар, субсидияр къачуна, алишверишдин хиле агул-къунар къазанмиши жедай дүнгүзүн шартлар арадал гъана къланда. Обществодин сагълам умъур патал лап чарасуз тир и месэлэйрингээ лягъул патал алава финансар төрөк къевзувава. Вирида зи чизвай ва аквазава и месэлэйрингээ лягъулна къланда. Гъаклан хиве къунралди, лозунгларди сергъяламиши хъайтила, терроризмдихъ галаз женг яргъал фида.

■ Заз чидайвал, гзаф миллэтар авай Дагъустандын культурадин дэвслетлу ирс, адетарни пропаганда авун рикелай ракъурна жедач?

- Халъкдин адетри ва культуради инсан рульдин жигъетдай дэвслетлу ийизава. Жегъил-жаванар халъкдин игитвиллини чешнэйралди тербияламишиун тербиядин къвалаха къилинди хъун лазим я. Несил ик тербияламишиун кардал райондин вири идарагъар машгъул я. Рикелай фенвай бязи суварар ва иккъан къейд хъийиз башламишина. Савадсуз, тербиясуз кас хаталу я. Савадлубур, яни вузар акуалттарнавайбур, пары хъанва, амма тербиясуз-ри испль общество чуклурзава. Гъавилай халъкдин культура, хъсан адетар, чи бубайрин дүнгүзүн ацу-къун-къарағын жегъиль-жаванар тербияламишиун карда важибул алат я.

■ Шемсидин Гъамидович, маналу сүльбетдай къун сагърай! Къуй вирина ислаягъ ялар хъурай!

Зегъметдал

Къимет эцигин

Советрин улкве чклизвай четин дэвирда, пакамалай няналди зегъмет чугуваз, йифдини къвалин-ийкъан къайгъайрин яца аваз, къуд велед чехи авуна. Абурув школа ва вузар акуалттариз тұна. Мехъе-рарна. Бадединни чехи бубадин метлерал малаикар хътин хтулар атана. Пагъ, гъыхътин шад йикъяр алуқына жегъиль вахтунда еке азабар ақылтайди и хизан патал. Хизанар чуэрзавай, диде-бубадин йифен ахвар, секинвал атлазавай, рухвайрекъелай алуздавай вагъшийриз – лянет! Кыл элкъурна, гъиле яракъ вугана, жегъилар Сириядыз ракъур-заявай инсафсузриз...

Пуд хва чинин умъурдин юлдашар ва веледар галаз Сириядыз фенва лагъай хабар хтана диде-бубадиз. Гъайиф, гъайиф чугур зегъметар. Къимет эцигнеч. Вири гадарна, хизандал, сихилдад хъен вегъена. Амма дидедин рикклий, адан дердиникай хайи рухвайри хабар къунач, диде-бубади чугур зегъметдин къадир хъанач. Чуру рекъелай алуздиз тахъай са хчин хизанды экв хахнавай и къале, чирағди хъиз, за-ифдиз эквазава.

Ихътин дульшушар самбар ава чи районнан шегъерра. Сириядыз телефон хъана лагъай хабар ага-къайла, хъуре дуяяр кутурбүрни ава. Багърийрин рикклий велед ақытзава. Адахъ гъатта сурни тахъун мукъвабуруз еке дерт жезва. Амма ада вири гадарна, диде-бубадин гафунал къуль илисна, маса ульквенидиз физ, чи бе телефазава. Вучиз? Вуч ва вуж патал? Гъич са диндин диде-буба гадара, жуван чандиз къаст ийиз тур лагъанвач. Бес вучиз и агъвалатар динхъ галаз алакъалу авуна, инсанрин къил элкъурнава?.. Аквазайвал, им политикадин итижар аваз, динар бязибуру чизвилли, чуру ниятар аваз ишлемишун я. Мегъамед пайгъамбардин дингел икл хъен вегъин бес дүз яни?.. Суалар, суалар... Амма жавабар? Ша чна, гъурумтубур, бубайрин адетрал, адетдин динрин шартларал амал ийин. Диде-бубадин зегъмедал къимет эцигин.

ТЕРРОРИЗМУ

(И чин "Дагъустан Республика"да 2016-ийсуз терроризмдин идеологиядиз аксилил авунин Комплексный госпрограмма" умъурдиз кечирмишунин сергъятра аваз тъзурнава).

Рикелай тефидай баркалладин йикъар

Сталинград патал женгер

Нариман ИБРАГИМОВ

1995-йисуз "Россиядин аскервиллиң баркалладин йикъарин гъакында" Федеральны закон къабулнай. Адан бинедаллаз Сталинград хүн патал чуңгур женгер ва 1943-йисуз гъяна советрин къушунри немсерин фашистрин къушунар барбат! авун аскервиллиң баркалладин йикъарикай яз малумарна.

1941-1945-йисара кыле фейи Ватандин Чехи дяведа гъалибвилел гъай хейлин женгер хъана. Тарихда гъатнавайвал, абурукай виридалайни ивиар экъичайбур, Советрин Союз дарбадаг яйз, халкъарни къирмишиз алахъай душмандин алчах мурадар чурайбур Сталинград патал кыле фейи женгер хъана.

Делири успатзавайвал, 1942-йисан гатуз фашистрин командованин макъсад, Кыллепата советрин къушунар къирмишна, Кавказдин нафтадин ва Дондин, Кубандин хурун майшатдин девлетту районар къун, советрин къушунар сад-садах галаз алакъалу ийизай рекъер, станцияр къайдадикай хкудун ва гъя идалди дяведа гъалибвал къазан-мишдай шарттар арадал гъун тир. 1942-йисан 16-17-иулдиз Сталинграддин женгинин сифтеған пай башламиш хъана.

Сталинграддал гъужум авун патал Гитлера Ф. Паулюс командующий тир 6-армия чара авунна. Адак 270 агъзур аскер, 3 агъзур миномет, тупар, 700 танк авай 13 дивизия ақатзайвай. Абуруз гъял генерал-полковник Вольфрам фон Рихтгофен регъбервал гузай гъавадин 4-флотдини (1200 самолет авай) күмек гузай.

Ихтиин гъаларин шагыд хъайи Верховный Главнокомандованин Ставкади Сталинграддин терефда авай частарин ва военный техникадин къадар артухарун патал тади ва къетти серенжемар къабулна. Советрин Союздин Маршал С. Тимошенкодин регъбервилек кваз Сталинграддин фронтдин цийи управление тешкилна. Адак 62, 63, 64 ва 21 лагъай армия, гъавадин 8 лагъай армия ва гүгъультай арадал гъай 1 ва 4 лагъай танкарин армияр ақатна. Абурун ихтиядра гъял Волжский военный флотилияни тұна. Ятланы душмандих танкарни минометар чалай, талук тирвал, 1 ва 3, самолетар ва аскерарни 2 сеферда артух авай. Сталинграддин патарив душмандиз акси сенгерар гъазурунин ківаладынни юзун кутуна. И карда агъзурралди рабочийри, пенсионерри, школьники ишириакна.

Немсер чипин сифтеған ва ахтармишдай гъужумдив 1942-йисан 16-иулдиз Морозов хурун патав етчи. Абу 62-армиядин 147-стрелковый дивизиядин дестедал гъалтна. Сада-садаз тупарай гульле гана. 17-иулдин нянихъ немсерин къуд танк Золотой хурун кылихъ атана ва абуру советрин дестедиз цай гана. Чи танкистарни къулухъ ақвазнан. Зур сята къван давам хъайи ягъунра чибуру фашистрин 2 танк, са туп тергна ва са танк къайдадикай хұдна. Чи са танк кана ва къед къайдадикай хкатна.

23-иулдиз командующий генерал-полковник Ф. Паулюс кыле ақвазнавай 6-армиядин частары Сталинград, Астрахань ва Волгоградин къерехар къун патал гъужум башла-

мишна. Душмандин танкарин ва маса техникин соединенири 62-армиядин сенгерар къатына, Каменский район къильи авун. Голубинский районда абу Дондин къерехив агатна. Зурба къуватар ишлемишна авур гъужумдига советтин пуд дивизия душмандин гъалкъада гъатна. Немсери гъял 64-армиядин эрчи пата авай частарни къеве тұна. Сталинграддин фронтдин къушунар патал лап четин гъалар арадал атана. Душмандин

такъаз, душманди Волга галай патахъ мадни гъужумар авун. 14-сентябрдиз немсер шеңдердин вокзалдик ақыттына. И женгерге генерал-лейтенантар тир В. Чуйкова, С. Шумилова регъбервал гузай армийри, А. Родимцев кылы авай дивизияди, генералар тир А. Голованова, С. Руденкоди регъбервал гузай авиациядин частары душмандиз рикелай тифидай ягъунар куна.

1942-йисан 18-ноябрдади Яру Армиядин къушунри, халкъдин къатарыкай арадал гъанвай дестейри (ополченция) Сталинград хүн, душман Кавказдих, Кубандих ахъай тавун патал четин ва къизгъинженер кылы тухвана. Советтин аскерри, офицерри гъерранвадай хътин игитвилер къалурна. Гзаф къадарда телефоннелер арадал атана.

Юлдилай 18-ноябрдади душмандин 700 агъзур аскер телефон хъана, агъзур танк, 2 агъзурдай виниз тупар, минометар, 1400 самолет тергна.

19-ноябрь Баркалладин рикелай тифидай юғ я. Гыккыл хыи, гъя и юкъуз Сталинграддин фронтдин вири сергъяды авай советтин къушунри душмандал гъужум авуник кыл кутуна. Са сятдани 20 декъикъада чи артиллерияди душмандин сенгеррал ахътин хар, цай къурна хыи, анжака са Донской фронтдин артиллерияди фашистрин станковый 280 пуллемет, артиллериядин 100 ва минометрин 6-батарея барбатына, 200 блиндаж ва 120 дзот чуккурна, 9 агъзурдав агапкына офицерар ва аскерар къирмишна. Ихтиин ягъунрилай гүргүнин немсерин "некир хтайдай" хъана.

И вахтунда Гитлера фикирнавай хыи, са пай къайдадикай хкатнавай советтин къушунрихъ түгжумдай къуватар, тақыттар амач. Амма Гитлер ягъалмиш хъана. Советтин ко-

къушунар Сталинград шеңдердиз гъахъада къурхулувал арадал атана. Советтин аскерри душмандин вилик пад къун патал тежедай хътин игитвилер къалурзаявай ва и себеб яз фашистриявай чипиз къанивал виликди гъерекатиз жезвачир. Ихтиин кар акурла, немсерин командованиди Сталинграддин терефдихъ Италиядин армия, Кавказдихъ гъерекатзаявай танкарин 4-армия рекъе хұна. Сталинград хұзъзай советтин частар 800 километрдин мензилда яргы хъанвай. Гъя и

вахтунда Сталина Яру Армиядиз талукъ яз 227-нумрадин приказ ақыдна. Ана душмандиз ийизай аксивал мадни артухарунин гъакында истишишавай ва советтин гъар са аскердин, ағылапидин рикелай гъахъада гафар авай: "Къулухъ чуғунал эхир эцгидай вахт я. Са камни къулухъ вахчумир!" Яру Армиядин аксивал ақур немсерин командованиди Кавказдин терефдихъ физвай генерал-полковник Г. Гот кылы авай танкарин армияни Сталинграддихъ рекъе хұна ва фашистрин къенкъечи частар Котельниковскдив ағакъна.

Сталинград къунин къаст авай фашистри 15-17-августдиз вири фронт тирвал са шумуд сеферда артух къушунар, техникани газ гъужум башламиш хъувуна. Душман Дондилай элячына. Танкарин 14-корпусди Сталинграддин сенгерар къве патал къатына ва абуру Волгадив агатна. Немсерин фашистрин авиацияди шеңдердай бомбайрин хар къурна. 24-августдиз танкарин 14-корпус шеңдердин тракторар ақыддай заводдиз гъахъада. Ина душмандих танкарин кылы фейи женгерар Сталинграддин заводрин рабочийрини ишириакна. Советтин къушунрилай и сефердин душмандин планар чуриз алакъана. Ятланы 13-15-сентябрдиз, жезвай телефоннелерни кваз

мандованиди, душмандин гъужумизни жараб гуз, алаба къуватар ва техника къватына. Нетижада душмандин винел са миллиондив ағакъана аскерар, офицерар, партизанар, ополченцияр фена. И гъужумда чи армийри 13,5 агъзур туп ва миномет, агъзурдай виниз зениткая, 900 танк, агъзурдай виниз самолетар, яракъар ишлемишна.

23-ноябрдиз Къиблединни Рагъаклидай патан фронтдин танкарин 4 лагъай ва Сталинграддин фронтдин механизированый 4-корпусин частар Советский тұвар алай хурун патарив сад-садал тұшы хъана ва абуру душмандин группировкаяр гъалкъада тұна. Абурун арада 6-армиядин кар алай къуватар, немсерин танкарин 4-армиядин са пай, санлай къачурла, 330 агъзур кас авай. Фашистрин командованиди чипин къушунар гъалкъадай ақыдун патал серенжемар къабулна. Немсерин армийрикай генерал-фельдмаршал Манштейн кылы аваз цийи обьединение тешкилна. Абуруз күмек яз Франциядай, Германиядай къушунар хұна. Декабрдин вири йикъара душманди гъиял ақытнавай чипер хұнан ва гъалкъада авай армияр азад авун патал еке алакъунар авуна, амма душмандилай Гитлеран истишиш кылиз акъудиз алакънан.

Артиллериядин гъунарап

Пешекарри ва тарихийри къейд ийизайвал, Сталинграддин гъужум гъалибвилелди күтъяг хұн иллаки артиллериади душмандиз гайи къван зиярилай аслу хъана. Чи артиллериистри фашистри сенгеррәй пад ақыдна, абурун чукурна, техника ва цун система-яр барбатына, аскерар къирмишна, абурув сятералди вил ахъайиз тунач. Советтин артиллериади душмандин оборонадай пад ақыдай ва чи вири журедин къушунриз вилиди рехъ ачухай тақытадиз елкъевна. Артиллериади даттана душмандин аэдромрал цай къурзаявай, абурун самолетар қавуз экъечі тавун патал. Зениткайри қавай гъужумзаявай фашистрин самолетар язаяв.

Идан гъакында командующий В. Чуйкован ва немсерин саперрин батальондин командир Г. Вельцан рикел хуунрини шағыдвалзала.

В.ЧУЙКОВ: "Сталинград себеб яз немсерин фашистрин армиядин разы ақлаңа. Волга еаңуз мукъва хъанвай ва шеңдердин заводдиз гъахънавай душман стрелковый полкарин күмек-далди төрг авун кыле фидай месэлә тушир. Вуч ийидә? Людникован дивизиядиз гъик күмекда? Са рахунни алач, артиллериади герек къөззаявай. Абурун Волгадин чапла къерехда авай. Чна душман, артиллериадай гүлле гуз, барбатун къетін. И патай душман алай чакар дұымдұз тайинариз ва чапла пата авай артиллериадыз хабар гуз. Гыккын четин ақвазнаматын, чна и важиблу ва мұракаб къалах тешкилна ва душман катдай чка-дал гъана..."

Г.ВЕЛЬЦ: "Нянилай эгечіна ийфада чи артиллериадай гүлле гана. Блиндажар зурзазава. Ту парай ахъайзаявай гүлләпейри чипин хурук ақатай гъар са замт пададзала. Чи аскерар гагъ са, гагъ маса патахъ катзаева. Идакайни күмек жезвач. Ту парай, реактивный установкойрай, минометрай, гаубицайрай ахъайзаявай къев гүлләпейри, къукъурумрин ванерикди, цун ялаврикди чун гижи, семе жезвач. Чаз катдай чка амач. Ихтиин "фейерверкди" чаз къалурна хыи, советрихъ неикни чан алай къуватар, гъял техникани газа ава. Ихтиин артухан-вилер авай душмандин вилек чун къуатсуз я..."

Чаз малум тирвал, улькведа гъар ийисуз 19-ноябрдиз Ракетайрин къушунринни артиллериадин юғ къейд ийиза. Имни Сталинграддин женгер себеб яз арадал атайди я. Фашистрихъ галас чуғазвай дя-вела артиллериистрин къетен лайхлувилер къейд авунин мұраддалди 1944-йисан 21-октябрдиз СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди артиллериадин юғ-сувар тайнарны. 1964-йисуз талукъ указдалди сувариз Ракетайрин къушунринни артиллериадин юғ лугуз гаттумна. Къе и къушунрихъ Ватан хұн патал алай аямдин пара ерилу, мұракаб ва душмандиз вири рекъерай басрух, рум гудай техника ава. Артиллериадин частары газа къадар дагъустанвирини къуллугъна (ахътибнур чи редакциядани ава) ва чи рухвайри къени и кар давамарзаяв. Сағърай чеб ва абуруз суварни мубаракрай!

Гъйванар тешкилудаказ къишлахрал къчарзава

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

ЗУЛ хипехъанарни ветеринаар патал иллаки жавабдар ва пара зегмет алай вахт я. Лапагар къчарун дузылудаказ ва вахтунда къиле тухунилай, ятахрал алафрин мягъкем база ва чубанриз зегметдинни ял ядай къуйлай шартлар яратмишунилай гъйванар беърлудаказ хъутътъяяк ақатунилай аслу я.

Росстатистикадин делилралди, алай вахтунда Ахцегъ райондин вири жуъре майшатра 100272 кульп карч алай ва 20 848 ири карч алай гъйванар ава. Абурукай райондин СПК-ринни КФХ-рин 72389 МРС-ни 5394 кыл КРС Дербент ва Кочубей зонайрин къишлахрэз къчарзава. Сыртычин чурапал 140 километрдин менилиздиз суръяр, адеп тирав, тахминан 6-7 юкуз тухуватла (къуд пад ихтиярсуздаказ жуғъунра туна, хипер къчардай маҳсус трасса саки тунвач: суръяр

- Синоптикрин ихтилатрай, дугъри я, вилик квай къуыл кевиди же-дайваля. Им хъультүн шартлар

мадни хъсандин гъазур жедай себб я, - сұғыбетзава чна Ахцегъ райондин УСХ-дин начальник Адильхан Ағымедовахъ галас.

- Исятда чигъайванар къишлахрал къчарунин месэла лап яца ава. Къе-пака Фиярин ва Хинерин гъйванар рекье твада ва 15-16-ноябрдиз Кочубейдиз Чеперин Фатахован тіварунихъ галай СПК-дин (председатель Аким Ризаев) бригадаяр - эхиримжи машинар рекье гъятна, - лугъузва ада.

- Адильхан стха, къуд мекъиджеда лугъузва къван, күнне ятахар къайдадиз хканвани, анрал бес къадар алафар гъазурнавани? Чубанри къишлахрал чин яшайишдин къаларин гъакъиндай шикаятарзава къван?

- Развивелди лугъун, гъйванар, рекъера хкатунар авачиз, сагъ-саламатдаказ къишлахрив агақъарзава. Гъйванарин (гатуз да-тланы къеж кваз хъуниди ялахра хъсан веък авай), гъакъ ңийиз чардух ақалтнавай къишлахра гъалар хъсан я. Ятахар ва чубанрин

ярни абурухъ галай чубанар машиндин рекье гъелек жезва), 500-550 километрдин рехъ атана къанзовая Кочубейдин къишлахрэз, гъелбетда, "КамАЗ" машинраваз 10-12 сядта дашишишава. Амай гъйванар, гъелбетда, хуси майшатра чкайрал алаумукъда. Алафрин иғтияжхайитла, дагълух тібиятдин шартларни писбур туш: веък квай далда гүнене яр гъар са хурухъ ава.

къвалер абуру хуси къуватралди алақъдайвал ремонтнава, михнава ва дезинфекция авунва. Гъа са вахтунда ятахрал къватнавай алафрин еридин ва къадардин патахътай тарифиз жеда: герек къадардин анжал 60% векъи алафар гъазурнава. Комбикормаярни майшатриз бес къадарда ава. Дугърия, хипехъанризни абурун хизанриз гъевесдивди къалахдай ва ял адай

къулай шартларни тешкилил хъланвач. Пара крарикай стлун раҳадач, къени яшайишдин дузыгъун къвалер тахъуни, гъатта электричество-дикайни мағърум хъуни чубанрин патай гъахълу наразивилер арадал гъизва. Ихтиин шартлара, гъелбетда, жегъилпри чубанвилин пешедикай къил къакъудзава. Нетижада чна йисалай-суз чубанрин къитвал гъиссизава.

Гъйванариз ветеринариядин рекъяй къуллугъ авунин жигъетдай чна Ахцегъ райондин ветуправленидин начальник Вагъдин Абдулгалимоваша галас сұғыбетна.

-Къчарзавай, гъакъ чкайрал аламукъзавай вири гъйванар веткъуллугъдин гъазчилик ква, - лугъузва ада. - Тайинарнавай вахтара ЛПХ-яны кваз вири майшатра гъйванариз инфекциядин азаррин вилик пад къадай рапар язава, хаталу гъашаратрикай михъун патал гъйванар дарманрай чуъхъузва ваталукъ тир маса серенжемар къиле тухузва. Къилди къачуртла, къенин ңикъалди 49983 кыл къарамалдизи 236395 кульп карч алай гъйванариз шаудурин вилик пад къадай ва 32945 къарамалдизи 134258 лападиз Сибирдин язвидиз акси рапар янава. Бруцеллэз квани-квани ахтармишун патал 11445 ва туберкулэз ахтармишун патал 10509 мандилай ивияр къачунва. Лугъуз жеда хъи, гъйванарин садакай-масадак ақатдай хаталу азаррин патахътай чи район саламат я.

Эхъ, аквазвайвал, иллаки гъйванар къчарзавай зулун вахтунда хипехъанризни малдариз къайгъур пар ая. Бубайрилай атанвай къучери хипехъанвал хъун ва артмушун патал, гъелбетда, абуруз күмекун чи обществодин, гъукуматдин буржия.

да тракторрин бригададин бригадирвиле, механиквиле къалахна. Совхоз чкайла, адакай "Зардиян" ООО-дин механизатор хъана. 1991-йисалай инихъ Къазиагъмеда инвесторди тешкилай карханада къалахзава.

Лагъана къанда хъи, "Зардиян" ООО чехи кархана я, адап мулкари 450 гектардин майданар къазва.

Къилди къачуртла, карханади 156 гектар узъумлухар, 15 гектар багълар ава, ана гъар йисуз 240-250 гектарда техилар цазва. Текрибалу механизаторди узъумлухарни, багъларни никерла тухузив агротехникадин къалахра тафаватлувал къалурзава. Вичив гвай "МТЗ-82" маркадин трактордалди Къазиагъмеда багъларизни узъумлухриз азаррин ва зиянкар гъашараттин аксина дарманар язава, жергейрин аярар цазва, емишар ва техил дашиши хъийизва, жуъреба-жуъре маса къалахар тамамарзава.

Алай йисуз карханади 250 гектардин никерин гъар са гектардай 30 центнер техил, узъумлухрин гъар са гектардай 100 центнер ципицлар, гъакъи багъларай ичериин, машмашрин, хутарин, чуъхверрин, шефтлерин тарифдин бегъерар къватлар хъувуна. Са раҳунни алачиз, и агалкъунрик механизатор Къазиагъмед Къазиеван зегметдин еке пай ква.

- Гаф ава, Къазиагъмед стха чилин къадир авай, зегметдал ва механизаторвиле пешедал рикл алай инсан я, - лугъузва "Зардиян" ООО-дин генеральный директор Къазихан Азизова. - Адаз тапшурмийш гъар са къалахра вахтунда ва еридивди къилиз акъудун адет хъанвай кар я. Идалайни гъейри, ада чи карханада зегмет чуғазвай жегъил механизаториз къалахда күмекар гузва, ам хъсан насыгъатчи я.

Алай вахтунда Къ.Къазиев карханадин узъумлухра жергейрин аярар цунал машгъул я.

Къурай вириз яд хтанва...

Мегъамед ИБРАГЫМОВ,
Муса АГЫМЕДОВ

Алай йисуз Хасавюрт райондин Цийи Къурушин С.Диярханован тіварунихъ галай лежбервиллини фермервилин майшатрин ассоциацияди гъар са гектардай юкъян гысабдалди 9 тонн ракынин кагърабаяр къватлар хъувуна

Хасавюрт райондин Цийи Къурушин Карл Марксан тіварунихъ галай колхозди Советрин девирда гъар йисуз 1500 гектар узъумлухрай 30 ағызур тонндин агақына ракынин кагърабаяр къватлар хъизиз. Къазанмишавай агалкъунри майшат вири узъкведиз машъурнай. Гайиф хы, чилин къадир авай зегметкешри арадал гъайи майшат, перестройкадин ялав галуқына, барбатлар хъана. "Къурай вириз яд хъведа" лугъудайвал, са къадар йисар алатайла, Къурушин хурун мублаг чилел Цийи узъумлухар пайда хъхана. Машъур общественный ва политический деятель,

"Курушский" совхоздин директор хъайи, Хасавюрт шегъердин администрацияда жуъреба-жуъре къуллугъарь кыле тухвай Сабир Диярханован хва Вагъиф Диярханова хайи хуъре лежбервиллини фермервилин майшатрин ассоциация тешкилна.

- Къурушин хурун узъумчирин машъурвални баркаллувал арадал хуунин ниятталди за са шумуд йис идалай вилик Цийи узъумлухар кутунай, - рикепт хизва Вагъиф Диярханова.

- Алай вахтунда майшатда тібиатдин мишекъат шартлариз дурум гуз алақадай сортарин 80 гектар узъумлухар ава. Абурукай 75 гектарди бегъер гузва. Идалай гъейри, мад 6 гектарда Цийи узъумлухар кутун планламишнава.

- Цинин йисан бегъер гъихътиндик хъана? - хабар къуна чна Вагъиф Сабировичавай.

- Алатай йисарив гекъигайла, ци марфар гзаф къвана. И карди узъумлухриз тади гузва. Бегъер пуч тахъун патал дарманрикай менфят къачуна. Абурун къиметни йисалай-суз багъа жезва. Ятланы, вири четинвилериз дурум гана, чалай гъар са гектардай юкъян гысабдалди 9 тонн ракынин кагърабаяр къватлар хъийиз алақына.

Вагъиф Диярханован гафарай малум хъайивал, майшатди гъар йисуз бегъердин чехи пай Къизлярдин конъякрин заводдиз агақъарзава, амайди чкадал, Хасавюртдин базарда маса гузва. Ци узъумрик квай шекердин къадар артух хъанвай. Гавиляй ракынин кагърабаяр хъсан къиметрай маса гана: Къизлярдин конъякрин заводда 1 кг-20, столовой сортар - 30-40 манатдай.

- Бегъер Къизлярдин заводдив агақъарун са акъван регъят месэлайрик туш, - давамарзава сұғыбет майшатдин регъберди. - Ци өз и карда хурунвияри тир Рауф Гъүсейнова ва Шериф Меликова күмекар гана. Абуру хуси машинраваз узъумлар заводдиз дашишина. Чи дердини түккене, гъабурни рази хъана. Сагърай чеб!

Къенин юкъуз узъумчиллини майшатда 60-дав агақына рабочири зегмет чуғазвава. Абуру чин къалахар чешнелудаказ тешкилнава. Узъумчиллини сирерай хъсандин къил ақатзавай зегметкешри къалахдал жегъиларни желбазава. Мисал яз, бегъер къватлар хъийидайла, са хизандай са шумуд кас къвезза. Зегметдин якъын къадар агудавай бегъердилай аслу я. Ци Ѣар са рабочири зеккен юкъян гысабдалди йикъя 600 манат пул къазанмишна.

Вагъиф Диярханован хабар гайвал, субсидири алай йисуз харж авунвай тақыярин саки 80 процент арадал хана. Субсидия гъукуматди анжак цийи узъумлухар кутуниз чара ийизва.

Мукъват тир девирда С.Диярханован тіварунихъ галай лежбервиллини фермервилин майшатрин ассоциациядик Цийи Къурушин ракынин кагърабаяр түлхүр къыйидай, 200-дав агақына малар маса къачудай ва гъйванар түквадай маҳсус цех эцигдай ниятар ава. Къуй зегметкешрин мурадриз экъу дүньяя акурай!

Герек пешекар

Хазран КЬАСУМОВ

Неинки Сулейман-Стальский районда, гъакъи Къиблепатан Дағыустанда хурун майшатдин къен-квичи карханайрикай сад тир "Зардиян" ООО-дин механизатор Къазиагъмед Къазиев (шикилда) рикл алас "Зун" хурун чакада виридалайни герек пешекар инеси я" лугъуз тикарда. Заз ам гъахъ язни аквазва, гъакъи лагъайтла, хурун чакада трактордин къумек чарасуз герек я.

Цийи Макъарин хурий тир Къ.Къазиевиа 1983-йисуз Горский шегъердин хурун майшатдин институтдин патав гый механизациядин пешекарар гъазурдай курсар ақалтларна, 8 йисуз "Зардиянски" совхоз-

Экономикадин месэлэяр веревирдна

Жасмина САИДОВА

9-10-ноябрдиз республикадин меркездээ Вириорсиядин илимдинни тэжрибадин “Региондин экономика цийийкдээ түүкүүр хувьнин месэлэяр: интеграциядин төрөлжилж болгох төслийн ялангуяа” темадай конференция ирилгэлжээ сеферда кылэ фена. Мярекатда къеңепатан ульквейрэй тир пешекарини иштиракна.

Конференциядин ківалах 9-ноябрдиз Республикадин Р.Гамзатован түвэрүүнх галай Милли библиотекадин дараматада кылэ тухай плебарный заседанидийн 10-ноябрдиз РАН-дин ДНЦ-дин яшайишдинни экономикадин рекъяй ахтармишунрин Институту тешкилай 4 секциядикай ибарат хъана.

Плебарный заседанидийн сифте кылэ РАН-дин ДНЦ-дин яшайишдинни экономикадин рекъяй ахтармишунрин Институтдин директор Сергей Дохоляна хабар гайивал, конференцияда иштиракиз кіланзавайбурун къадар ийсалай-сүз газаф жезва вишин үйсүз садрани тахъай къадар докладар агақнава. “Конференциядээ Эрменистандай, Белоруссиядай, Къазахстандай, Украинаадай ви чи улькведин 50-далай артух шөгөррэй тир алтимрэн патай 200-далай артух докладар къабулнава. Экономикадин талукъя бязи месэлэяр гъам Россия, гъамни къунши ульквэйр патал умунибур, ухшарбур я, гъаниз килигна, и ви я маса четин месэлэяр гъялунин рекъяй жагъурдайл, сада-масадан тэжрибадикай менфят къачуртла хъсан жеда”, - лагъана Дохоляна.

Ахла ада РФ-дин Федеральный Собранидин Федерациидин Советдин Председателдин заместитель Ильяс Умаханов патай төврөдийн чар кілена. “Федерациядин Совет, улькведин субъектрих галаз санал, регионрин экономикадин дурумлудаказ вишлид тухдай, регионрин арада ала-къая, гъа жергедай яз Евразиядин интеграциядин гъерекатрин сергяяра аваз, гэгэншардай илимдин теклифриз вири патарихъай күмек гүнин төрефдэр я”, - къеңднавай ана.

Сергей Дохоляна вишин доклад Кеферпата Кавказдин федеральный округдин хатасувилиз авай къурхудин, экономикадин рекъяй адан мумкинвилерин вишилдээрийн талукъарнавай. Ада малумараивал, алай виахтунда регионар сад-садавай вишилдээрийн талукъарнавай. “Региондин агаалийрин гъар са нефесдэл гъалтзавай валовый продуктдин къадар гъисабда къурла, Россиядин Федерациидин регионрин арада гъатта 20 сефердив агақна тавафат ава, агаалийрин гъакынки къазанжийрин юкъван къадардад гъалтайла - 5 сеферда. Регионар сад масадавай хейлин тафаватлу хъуни, къакъатуни депрессивный, яни экономика къватнавай, чуру гъалда авай чайкирн къадар артух хъунал гъизва. Централдин вишилдээрийн талукъарнавай авай регионра яшайишдин шартлар вишилдээрийн талукъарнавай. Ада алаадайвал тафаватлу хъун - им обществои яшайишдин рекъяй гъахьсувал яз къабулзава ви и карди регионар центрадивай къакъатнун, анра сепаратизмдин фикирар артух хъунин гъерекатрал гъун мумкин я”, - къеңдна алимди. Ада гъисабзавайвал, ихтиян шартлара регионрин ви-

лик хуульн майишатдин мумкинвилер нетижалудаказ умьурдиз күчүрмишунин ви экономикадин дурумлувал таьминарунин месэла ква. Ам Россиян округрин экономикадин рекъяй гъалдикайни рагана. “Яшайишдинни экономикадин газаф хилерай СКФО федеральный чөхий пай округрилай гүльгүльна ава, адан составда лагъайтла, Чечня, Ингушетия ви Дағыстан и барадай къетлендаказ хатна аквазва. СКФО-диз ахъайздавай эvez тийидай таьматрин къадар ина 60 процентдилай артух, инвестицийрин къадар лагъайтла, виридалайни агъузди я”, - къеңдна ада. И кардин себебрикай сад, Сергей Дохоляна гъисабзавайвал, коррупциядин вишилдээрийн талукъарнава, паталай къевзэвай инвесторик кичи кутазва, жегильлэр хажх хууниз манийвалзава, яни яшайишдин виниз тир дережайрив агақарунин барадай гъевес квадрэзва”, - лагъана ада.

Эхирдай илимдинни ахтармишунрин институтдин директорди малумараивал, СКФО дурумлудаказ вишилдээрийн стратегияда кылэ макъсад, гъар са гражданиндиз вишин ала-къунар ачукардай мумкинвал гуналди, агаалийрин яшайишдин дережа хажун я. “Законлувал вирида сад хыз хуун таьминарун, коррупциядых галаз женг чуугун, инсандин ихтияр хуун - гъа ибур дурумлувал вишилдээрийн физ жедай, Кеферпата Кавказдин регионра Россиядин Сад тир государство түүкүүр таьминардай шартлар я”, - къеңдна ада.

РД-дин Кылэин патав гвай дурумлудаказ вишилдээрийн финин ви кар алай проектирийн рекъяй Советдин председателдин заместитель профессор Абдулхалик Гиндиева цийий тешкилнавай Советдикай, адан ківалах квекай ибарат ятия, гъадакай сүльбетна.

“Совет тешкилунин макъсад ви чи лагъайтла, адан совещанийр ийизэвай веревирдерин нетижайрих РД-дин Кылэин ташшургүрих хътин къуват хуун, абур тамамарун чарасуз кар хун лазим я. Эгер и кар ала-къая, гъа ибор дурумлувал вишилдээрийн физ жедай, Кеферпата Кавказдин регионра Россиядин Сад тир государство түүкүүр таьминардай шартлар я”, - лагъана А.Гиндиева.

Плебарный заседанидай рагай Дағыстандин государстводин аграрный университетдин ректор Зайдин Жамбулатова вишин доклад РД-дин АПК-дий санкцийрин шартлара дегиш хъанвай базардин истемишунар гыкы къабулдатла, абурукай гыкы менфят къачудатла, гъадаз талукъарнава. Ада пуд төреф къеңдна: люцерна, серкер гъасилун, павлония таарин (фад-фад экъечдай) и тарцин гужлу дувулири гарува ци тухувай, берекатуз жезвай чилер хүз күмек гузва - *ред.* къелемар чөхий агуун. Ректордигъисабзавайвал, анжак и пуд шартл кылиза акудуни хуульн майишатдин нетижалу экономика арада гъиз күмекдээ.

Докладрийлай гүльгүльниж конференциядин иштиракчийри суалар гузай, веревирдер ийизэвай.

Хемис юкъуз, конференциядин сергяяра аваз кылэ фейи секцийрал регионрин экономикадин тупламиш, сих ала-къада хуунин гъерекатриз, алай аямдин яшайишдинни экономикадин политика түүкүүрнүз, регионрин экономикадин алай аямдин истемишуниж жаваб гудайбур авунин карда гъалтзавай месэлэйриз, гъакыни зэгъметдин капиталдиз талукъя месэлэяр веревирдна.

Экономика

Ихтиярарни мажбурна-маяр чир хъана кіланда

Жасмина САИДОВА

16-ноябрдиз республикадин массовый информацийдин таьматрин журналистар РД-дин Государстводин яшайишдин ківалерин инспекциядин начальник - РД-дин государстводин яшайишдин ківалерин Кылэин инспектор Али ЖАБРАИЛОВАХЪ галаз гүльгүльниж хъана. “Ачух власть” проектдин сергяяра аваз тешкилнавай иярекат “Дағыстан” РИА-дин конференц-запда кылэ фена.

Сифтени-сифте Али Жабраилова идараидин везифайрик ака-завай ківалахрикай лагъана. Ик, РД-дин государстводин госжилинспекцияди республикадин яшайишдин ківалерин фонд ремонт авунаул, ам гъамиша къайдада аваз хүннен ва Россиядин Федерациядин гъукуматдин нормативралди тайнарнавай яшайишдинни коммунальный ерилу къуллугъяр авун таьминарнал машгъуль.

Ихсан эвэлдилай къенин ийкъалди алатнавай 10 варзни 15 ийкъан виахтунда инспекциядиз республикадин агаалийрилай 2596 арза атанва. Им алатай ихсан гъа и виахтунин делилдилай 11 процентдилай артух я. “Арзайрин къадар артух хъун, за гъисабзавайвал, агаалийрин гражданивилин активнавал, властдиз ийизэвай ихтияр артух хуунх галаз ала-къалуя, инсанри интернет-сайтрин, почтадин, телефондин ала-къадин күмекдээдли азяр ракъурзава. Гъар юкъуз чаз агаалийрилай гыч тахъайтла 15 арза агақзава”, - хабар гана ада.

Али Жабраилован гафарадли, алай ийсүз идараидин пландин бинедаллах 86 ахтармишун кылэ тухвани, агаалийрин арзайрин геле аваз кылэ тухай ахтармишунрин къадар 2240-дээ аваз агақнава. Яшайишдин ківалер идара ийизэвай карханайриз ракъурнавай предписанийрин къадарни алай ийсүз 60 процентдилай артух хъанва. 15 предписание къилиз ака-завай чи. Ихтиян душушира чи абур суддин күмекдээдли жавабдарилил чуугава. “Ихан къеңдна кіланда хыи, закондик эхиримжи ихисара күхтунвай дэгшишилери бинедаллах, эгер яшайишдин ківалер идара ийизэвай карханайриз агаалийрилай

къевзэвай арзайриз талукъя виахтунда серенжемар къабул тавортла, чаз абур и хиле ківалахдай ихтиярдай, яни лицензиядикай магърумдай ихтияр ава. Кардин гъавурда аваз, лагъана кіланда хыи, ківалер идара ийизэвай компанияр эхиримжи къве ихсан виахтунда къевзэвай арзайриз ківалах гъиле-гъил аваз ийиз алахъзва”, - малумарна ада.

Али Жабраилова республикадин мировой судрини госжилинспекциядай къевзэвай протоколар яргъял веъгин тавуна гъиле къзвайдакай лагъана.

Ківалер чимивиледи таьминардай сезондиз талукъя вири идараидин руководителди къеңд авуравал, муниципальны тешкилтратра вири ківалериз хъуытлын сезондиз гъазурлухвили паспортар ганва. Гъа са виахтунда, ківалерив кузвай яд агақзаватлани, и цин чимивал агъузди хүннис талукъя азяр и ківалерай атун давам жээва.

“Заз инал республикадин агаалийрих элкъвена лугъуз кіланзава: гъурметлу ватанэгълия, и ви я маса татуайвилер хъайила, яни ківале чимивал, яд тахъайла, күне сифтени-сифте азяр ківал идара ийизэвай карханадиз ви я муниципалитетдиз кхын лазим я, ахла-чаз. Арза гайдалай къулухъя идара ийизэвай карханади ам 3 ийкъан виахтунда гъиле къун ви татуайвилар арадай ака-завай патал серенжемар къабулун лазим я. Эгер ик - тахъайтла, тади гъалда госжилинспекциядин “ифей линиядиз” - 63-09-37 - зенг авуртла, я тахъайтла арза идараидин официальный сайтдиз ракъуртла жеда”, - гъавурда туну ада.

А.Жабраилова агаалийриз яшайишдин ківалериз галас ала-къалу хиле арадал къевзэвай татуайвилер фикр тагана туну извэр гана.

“Чи вири бедбахтилер а кардиху галас ала-къалу я хыи, инсанриз чин я ихтияр, я мажбурнамаяр чизвач. Мисал яз, закондик бинедаллах, электроэнергиядээдли таьминарзавай карханайриз ам 2 сятинилай артух виахтунда хуудай ихтияр ава. Гъа ик - чиз, чимивилэдли талукъя язни. Ихтиян душушира хъайила, гыч тахъайтла 2-3 касдин къул алай арза тади гъалда рекье туртла, месэла гъялдадли алатнавай виахтунда къуллугъдин гъакыни къачудайла хууда”, - лагъана ада.

РД-дин Госжилинспекциядин руководителди хабар гайивал, 19-ноябрдиз Каспийск шеърдин идара ийизэвай вири компанийра инспекциядин векилар жеда ва инра “Paklapar ачух югъ” кылэ тухуда.

Виктор Гогольин чешне

Выставка

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алаташ хемис юкъуз Махачкала-да, шөгөрдийн тарих-дин музейдэн, “Евгений Гоголь. Мореход Solo” твэр алаз къилидээ - Евгений Гоголь. Мореход Solo - сирнавалдли дүньядад цар илтилээ эхьечна.

20 йис тамам хууниз талукъарнавай выставка ачухна. Экспозицийрик Е.Гогольдэвэн сиасатрих галаз ала-къалу шикилар, документар ви экспонатар (кылэин экспонатди - Саид твэр алай гыччелийн яхтади - музейдин вишил чеки күнвай) квай. Выставка тешкилчийрэй Махачкала шөгөрдийн администрация ви культурадин Управление, РГО-дин (Русское географическое общество) Дагыстандин отделение, РД-дин елкенар алай гимийрин спортдин Е.Гогольдэвэн талукъарнавай галай федерация тир.

Выставка тамишиз газаф къадар инсанар атанавай. Абурун арада республикадин министерстийрин ведомствийрэн, меркездин администрациядин векилар, общественный деятелар, Гогольдэвэн ярар-дустар, ківалахдии рекъяй юлдашарни авай.

Къеңдна выставка вишил бахшнавай кас гъеңранвал авуниз лайихлуди я, адан ага-къалынрийдикай дамахдивди, рагаз жеда, - къеңдна иярекат ачуудайла выставкадин куратор, Махачкаладин тарихдий музейдин директор Зарема Даудаевди. - Евгений Гогольдэвэн азяр галас ала-къалу хыи, инсанриз чин я ихтияр, я мажбурнамаяр чизвач. Мисал яз, закондик бинедаллах, электроэнергиядээдли таьминарзавай карханайриз ам 2 сятинилай артух виахтунда хуудай ихтияр ава. Гъа ик - чиз, чимивилэдли талукъя язни. Ихтиян душушира хъайила, гыч тахъайтла 2-3 касдин къул алай арза тади гъалда рекье туртла, месэла гъялдадли алатнавай виахтунда къуллугъдин гъакыни къачудайла хууда”, - лагъана ада.

Къеңд авун лазим я хыи, выставка арадал гъун патал зурба ківалах кылэ тухвани, газаф къадар материал ківатлана. Аник Е.Гогольдэвэн вири 4 лютквэдийн (“Гетан”, “Лена”, “Саид”, “Гетан-2”) шикилрикай ибарат стенди къетлен чека-зва.

Выставка ачуудайла талукъарнавай иярекат дада рагай Е.Гогольдэвэн дуст, “Евгений Гогольдэвэн чил элкъвэйдий тирди сибутна” твэр алай ктабдийн автор Олег Санава, Махачкаладин администрациядин кылэин заместитель Запир Алхасова, РД-дин физический культуродин ва спортийн рекъяй министрдин заместитель Зайнап Салаутдинова Евгений Гогольдэвэн умьурдикай, вишин мурад къилиз ака-завай патал ада авуучишилшилери газаф сүльбетарна, ахла-къадин тербия гун патални чешне тирди къеңдна. Выставка алай вацран эхирдээдли давам жеда.

Мергъяматлувилин къануналди

Муса АГЬМЕДОВ

Римдин философ Сенекади лагъанай: "Камаллу касдин жибин ачухди жеда, төлөвнэр авайди ве: анай пары ақүдда, амма са затыни аватдач". Хупл хъсан жедай и гафарин метлебди гъар са касдин бейнида чка къунайтла. Гъайиф хъи, алай девирда чипхъ мумкинвилер, такъатар авай газабуруз файдасуз чайриз еке пулар харж ийиз са күсни гъайиф къве-дач, амма са хъсан кардик къил кутун теклифайла, абур жуъреба-жуъре багъянар жағыруиз алахъда... Ихътин касар, са шакни алачиз, жибнди төлөвнэр авайбурух галаз гекъигиз жеда. Амма, Сенека раханян жибинар ачух, яни чипин такъатар хийирлу чайриз харж ийизвай камаллубурни чи девирда къит туш.

Эхиримжи вахтара газа хуърени шегъерра халъдин къайгъуда авай жумарт касар, мергъяматлувилин фонддар тешкилиз, абурун къумекалди обществодиз хийирлу къалахар къиле тухун адедиз элкъвенба. И барадай Къурушихъни хайи хуърьхъ рикл кузай баркаллу рухвайра авачиз туш. Мисал яз, гаф кватай чкадал чавай баркаллу Къулиеврин сихилдай тир Гъусейн Несрединович Рамазанов къиле акъвазна тешкилнавай Рамазанова Гулият Гъусейновнадин тъварунихъ галай фондунин тъвар къаз жеда. 2004-йисалай инихъ кардик квай и фондуни хайи хуърьз, жемятдиз авунвай къван мергъяматлувилик чна газетдай са шумудра раижнай. Абуру хуърун образование, культура, спорт вилик тухуниз, гъакни хуър абад авуниз, дарда авай хизанриз къумекар гүннис ийизвай харжияр къуй Аллагьди къабулрай!

Тек са хизандин фондунилай акъван къалахар ийиз алакъайла, вири Къурушин фонд тешкилна, адан къалахадик гъар са хуърунвиди пай кутуртла, хуър, жемят патал гъикъван хъсан къалахар бажармишиз жедай!

Къенин чи ихтилатни, гъа ихътин экъу ниятар аваз, алай ийисан эвел къилера тешкилнавай Мугъаммад гъажи Хидирован тъварунихъ галай мергъяматлувилин фондуникай я. И мукъвара зун адан учредитель, Цийи Къурушин хуърун имам Азим-гъажи Панағъовахъ галаз гуърьшиши хъана.

■ Азим-гъажи, сифте нубатда цийи фондтешкилнин фикиргъик хъана арадал атайди ятла ва фондунин вилик эцигнавай макъсадрикай сұльбетнайтла къланзай.

- Алай ийисан январдин вицца кесибдаказ яшамиш жезвай са хуърунвиди вичин хизан дарда авайдакай, хуърун имам яз, зал хабар агақъарнай ва, мумкинвилер килигна, вичиз къумекун тәлабанай.

Гаф кватай чкадал къейд ийин, гатун вахтунда эцигнурдай карханайра, материалар маса гудай, гъазурдай биржайра къалахиз къиль хуъзвай хуърунвийрин къадар лап газа я. Амма, къуд алуқайла, абурухъ къалахар амуъзазав. Ихътин вахтунда къвализ кепек къивен тийизвай (яни пенсия, мажибара ва маса субсидияр авачир) хизанар четинвилерал расалмииш жезва.

Чи къилив атанвай касни гъа

ихътин къатарай тир. Амма мискин-дихъ къеве авай ксарази къумекади маҳсус тақъатар авайди туш. Ятланчи на касдин гъарайдиз гъай талгъана тунач. И кардилай къулухъ за хуърун активист жегъиприз мергъяматлувилин фонд тешкилдай, адан къуватралди хуъре дуланажағ жағай пайгардик квачир хизанриз алакъайдала къумекар гудай ва гъакни маса мергъяматлу краярик пай кутадай теклиф гана. Ам абуру хуъшдиз къабулна. Фонд чна рагметлу имам, диндин рекье шагъидяз чан гайи Мугъаммад гъажи Хидирован тъварунихъ ядай къарап къабулна. И кардин себебни ам яхъи, рагметлу Мугъаммад муаллимдихъ хуъре мергъяматлувилин фонд арадал гъидай ният авайди тир.

■ Фондуниз пулдин тақъатар чара авунин къалахар гъикл къиле физва? И кардик пай кутазвай гүнгүйлүк касар пары авани?

- Фонд тешкилдайла, чна адан къалахадатын гъерекатдик хуун патал аниз гъар вицра пуд виш манат гудай касарин сиягъ гъазурдай къарап къабулнай. Ихътин серенжем къиле тухузвайдакай жумыя юкъуз мискиндани малумарнай. Къве вицран къене гульгуллуда-каз чипин тъварар сиягъдик кутур хуърунвийрин къадар вицев агақъай. Алай вахтунда абурукай чехи паюни гъар вицра пуд виш манат фондуниз гузва. Амма вицра пуд виш манат гун - им фондунин къилин шартла виця тахъйтла мажбурнама туш. Пара тимил талгъана, пул гузвой касарни ава. Къуй виридан садакъаяр Аллагьди къабулрай!

■ Кардик акатайдалай инихъ фондуниз гъикъван тақъатар атана ва къуне гъихътин мергъяматлу серенжем къиле тухванва?

- Январдилай инихъ, фондуниз 166800 манат (вишни пудъянни ругуд ағзурни мулькуд виш манат) пул атанва (и рекъемар августдин вицра къунайбур я-Къ.С.). И тақъатрикай чна 119370 манат дуланажағ са акъван пайгардик квачир хизанриз (абурун къадар саки пудъядад барабар я) сұрсыстар къачуниз харжна. Хуъре ихътин серенжем чна мукъвал-мукъвал къиле тухузва. 11000 манат чна чи хуърунви са азарлай операция ийдайла, къумек яз, чара авуна.

■ Фондунин къумекалди хуъре мергъяматлувилин маса се-ренжемар къиле тухудай ниятар авачни?

- Экъу ниятар, мурадар чахъ газа ава. Амма, бубайрин мисалда лугъузтайвал, яргъан тирвал къвач яргъи авун лазим я. Гъелелиг еке къалахар бажармишдай тақъатар фондунихъ аваҷтани, мумкин-вилерикай менфят къачуна, мергъяматлу краярик сергъятар гегъеншариз чун чалишиш жезва. Икл, алай ийисан сентябрдин вицралай гатумна, чна Россиядин шегъерра вузыра агалкъуналди къелзай къве къурушви студентдиз са ийисан къене фондунай 2000 манатдин къадарда аваз стипендия чара авун фикирдиз къачунва. Студентрин тъварар чна и мукъвара раижда. Исятда фондунин Советди чи хуърун агалкъуналди къелзай студенттар, абурун дуланажағдигин шартлар ахтармишза.

■ Фондуниз къалахадин ми-хывал шаклувилик кутун тавун патал вуч ийизва?

- Чна маҳсус журнал кардик кутунва. Гъикъван пул фондуниш атана вицла, гъихътин краиз а тақъатар харжнаватла, пул ганвай касарин тъварарни гъа журналда къейд-зая. Ахтармишиз, килигиз къандай кас аватла, къуй атурай чи патав. Идалай гъерий, гъар пуд вицралай за, жумыя ийикъан вяз-насиғъат ийидайла, фондунин къалахадин не-тижаяр къазва, рекъемар вирибу-руз раижзая. Аллагьди гайтла, ийисан эхирдай чна фондуниз атай ва харж авур тақъатрин рекъемар "Къурушин сес" газетдин чинални гъида.

■ Азим-гъажи, газетдин чинилай, халкъдихъ элкъвена, вуч лу-гъуз къланзая?

- Къуй Аллагьди чи риклер иман мягъемаррай! Чи риклер маса касдин дерди-баладикай хабар къадай гъиссерив аңурай, къеве вай касдиз къумекдин гъиль яргъи авун патал чун руғъдалди девлетту авурай. Гъурыметту хуърунвияр, мергъяматлу краярик бажармишуналди, чна ақалтзавай несилизни хъсан чешне къулурун жеда. Ша чна вирида, къуватар садна, чи хуърун мергъяматлувилин фондунин къалахадин генани вилик фидайвал ийин.

P.S.

Мугъаммад гъажи Хидирован тъварунихъ галай мергъяматлувилин фондуниз пулдин тақъатар чара ийидайбул патал Сбербанк-дин карточка ачуҳнава:
639002609025137689
(Башир Казбекович А.)

Къежей мез я - къани патахъ раҳада

Нариман КЪАРИБОВ,
РД-дин культурадин лайихлу работник

Чун яшамиш жезвай чкада - хуъре, шегъерда - чал къени, медени, марифатлу инсанрихъ галаз санал чипхъ пис фикирар, чуру ниятар авай пис хесетрин түрремаярни тимил гъалтзавач. Ахътинбуруз тъбиатдин гъалатлар, явакъанар, ақалтлай маңлахаяр лагъайтлани жеда.

Икл, Дербент шегъердин мектебрикай сана пешедин рекъяй газа савадлу, аялрихъ, абурун чирвилерихъ рикл кузвай зи къунши муаллим урус дишеғълиди къалахазавай. Гила ам вичин багърияр авай маса шегъердиз хъфенва. Къалахадай чавуз предметдин рекъяй адаб вичелай газа сятер гва лугъуз, маса муаллим дишеғъли мектебдин директордин патав фена, гила шегъерда амачир касдикай, жуъреба-жуъре буъгътенар вегъез, пис раҳана. Заз ван хъайвал, камаллу директорди адаб кутугай жаваб гана: "Квез регъуль тушни, а кас күп лап рикл алай дуст тир. Къулухъай раҳун ахлакъсузвал я. Ихътин ихтилатар газа мад зи патав хвемим". Икл лаъана, директор вич кабинет-дай экъечина.

Инал зи рикелни машгъур шаир-сатирик Жамидинан са ширдин "Ви вилералди акунан ваз?" царап хтана: "Ваъ, я стха, ван хъана заз".

Гъайиф хъи, хъсанбурух галаз санал ихътин түкъуль мисаларни газа гъиз жеда. Са кам тарихдизни вегъен. Виридаз малум мусибат я: бес лезги халкъдин гүркемлу ва викълер рухвайрикай сад тир Нажмудин Самурский а чаван сорокинар хътин са бязи алчахри ва пехил касар, жуъреба-жуъре буъгътенар ва "таксиркарвилер" илитуналди, пучнанчи?

Къенин ийкъан са жерге "политики" (Сванидзе ва масабур) уълкве, вири халкъар мичишиялай ва дарвилерай, капитализмдин пацарай ақъудай пролетариатдин регъбер В.И.Ленинал ва вири Европадин халкъар Ватандин Чехи дяведин ийисара вагъши Гитлеран лукъвилек хуудай И.В.Сталинин буъгътенар вегъез, абурукай чурукайла рахазва.

Идараира, карханайра, са кас къалахадал къабулдайла, дашбаш къачузва, пул тагайтла, къабулзаявач лугъудай ванер газа ава. Инкардак. Ахътин чуру дуышушарни ава. Амма, виридал са жуъредин тағъма эцигун, виридалай даш-башчир түкъурун дүз туш эхир!

И барадайни мад гъа жуваз малумбурукай анжак са мисал гъида. Медуилище ақалтларнавай зи хтул вичин пешедин рекъяй къалахадал жагъин тийиз авай. Са ийис къван вахт хъана гъа икл. Дүз лагъайтла, лап газа чайра хызы (къенин ийкъан гъакъыкъат гъа ихътинди я), Дербентдин медицинадин идараирани азад чакар явачир. Гъа ихътин гъалара, хтулдиз кеспи жагъидатла лугъуз, фена зун шегъердин аялар хадай къвализ. Са ийиси зур къван инлай вилик цийиз ачухнавай инани штатар саки ацланвайди чизвай заз. Гъакъл тиртла, кеспидин рекъяй, инсанри лугъудайвал, хтулдин баҳт ахтармишун къетла. Вич Аллагьди хъйрай, роддомдин къилин дуҳтур Мурад Нариманович Рамазанова вичин кабинетда, стодлъхайт къарагъна, чина мили хъвер аваз, зи къаршидиз атана къабулна зун. Гъал-агъвалдикай, бедендин сағъламвилек хабар курдалай къулухъ зун вичин патав атунин метлебни жузуна.

- Дарих жемир, Нариман буба, за куб хтул гъелелиг декретдин отпускандин фенвай медсестрадин чкада къалахадал къабулда, гъамни са къадар вахт я, ахпа мадни алакъдай къумек гуда, мумкинвал жагъурда, - шадарна зун къилин дуҳтурди.

Аферин ва газа сағърай, къегъал хъи вичи заз гайи газа хунни авуна. Шадвилых къадар-сергъят авачир зи хтулди алай вахтунда ана къалахазава. И мисал гъуналди заз инал гена вуч лугъуз къланзая: хтул къалахадал къабулай гъич са касдивайни я савкъат, я пул къачун тавурди ва тийизвайди вири шегъердиз чизва. Эгер ина (роддомда) куб хтулдини рикл газа, гъакъисагъильдели къалахадал, гъам зун патал савкъатни я, къилин винизвални".

Эхъ, чи арада, гъар са шегъерда, гъар са хуъре за винидихъ вичин тъвар къунвай Мурад Нариманович хътин намуслу, масадан дерди-баладикай хабар къадай, рикл ва гъиль михын инсанар, руководителарни газа ава. Са ахътин касрилай чешне къачуна къланда.

Эхирдайни заз мад сеферда са бязибурун ахлакъсузилини, намуссувилини дережа къалурзай са мисалдан хваз къланзая.

Пехилвал, бинесуз миджалал аваз, са тахсирни квачир дугъри касарал буъгътенар вегъез, абурун кефи хадайбур, ўатта сағъламвилек кваз (нервияр чуриз) хасаратвал гудай ибисарни чи арада кими туш. Зегъерлу иланар, зиянкар куквар хъиз я абу.

..Мисалар, веревирдер, хъсанбурух газа санал рикл түбкъуль, масадаз заар гудай, михын касарал леке гъиз алахъдайбур, гъикъван гъайиф чугвадай кар ятла, къенин алаш-булашдин дүз туш эхир!

Фитнечирихъ, буъгътенчирхъ, лагълагъчирхъ газа женг чуғун чи виридан буржи я.

Азербайжан-Дагъустан: дуствилин алакъаяр **“Седеф” - Къасумхурел**

Хазран КЪАСУМОВ

Гъеле 1901-йисуз Тифлисда чап авур “Лезгинъ” ктабда **И.И. ПАНТЮХОВА** кънейен: “Вичин адеттар, ацукун-къарагъун хувзай лезги гъасята риклиз хуш жеда. Ада мугъмандин лезги тежедай къван еке гъуреметар иида. Мугъман лезги паталди виридалайни азиз инсан я... Ада хеанах-вадихъ галаз къевелай дуствали иида ва и дуствалин вичин азадвал хъиз, гъамиша вине къада”. Гъахълу ва къиметлу и келимаяр зи риклел, и ийкъара Азербайжан Республикадин культурадин ва туризмдин министерстводин къаюмвилек кваз Къусар шегъерда къвалахзавай Лезгийрин госмуздрамтеатрдин артистар Къасумхурел мугъман хъайила, абур Сулейман-Стальский райондин руководстводии ва агъалийри къабулай тегъер-къайда акура, хтана. Багъиряр хъиз къабулай къусар-

вийри района кардик квай Россиядин халъкин адетдин культурадин Централдин чехи залда Азербайжан ва Дагъустан республикайрин искуствойрин лайихъу деятели, Дагъустандин халъкин артист, драматург **Асеф МЕГЬМАНАН** 4 передедин “Седеф” пъесадай тамаша къалур-зайдакай райондин хуърерин агъалийр виликамаз хабардар авунвай.

Сеймур Гасымова залдик гъевес кутурдалай къулукъ тамаша башламишина.

Лезги халъкин адеттар, жегъилрин михъи мульбъбат къалурзавай, бул хъуруннарни шад манияр квай тамаша къуревийри хушвилди къабулна. Артистар тир Кифаят Юсифова (Седеф), Рагыиле Гъажибекова (Мухлиса), Азербайжан Республикадин искуствойрин

Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибов къиле аваз тамашадиз килигиз администрациядин жавабдар къулугчияр, общественный тешкилатрин къулугъурин регъберар атанав.

Тамашачияр сифтедай Централдин фойеда эцигнавай, Къусар шегъердин сеняткарин гъиликай хкатнавай хъенччин къапарихъ, устадри хранавай гибейрихъ, халичайрихъ, гъультирихъ, гъакъни Азербайжан пата лезги чалал акъуднавай газетрихъ, журналихъ, ктабрихъ галаз таниш хъана.

Ийкъан сяддин 2. Тамашачияри гурлу капар ягъуниди сегънедин перде ачу жезва. Симинал пагъливан къугъаваза. Ада лезги тълт авазрик кваз ахайиб газаф нумраяр къалурна. Гъульбъунлай чаз малум хъайивал, симинал пагъливан Азербайжан Республикада тухай газаф фестивалин лауреат **Сеймур ГАСЫМОВ** тир.

лайихъу деятели Багъир Агъмедов (Муртуз), Лале Къурбанова (Шагънабат), Ялчын Къараканов (Гъемзебег), Пирверди Пирвердиев (Курум), Тамара Мамедова (Гульуммат), Исмет Садиев (Султан) чипин игитрин къаматра къугъвай тегъер тамашачияриз газаф бегенмиш хъана.

Дуствилин лишан тир и гъурьушдин къвед лагъай пай ял ягъунини шадвилерин “Пуд Стлалар” централда давам хъана. Ина мярекат райондин къил Нариман Абдулмуталибова ачухна.

- Къусар шегъердай Къасумхурел чехи делегация атун - им Азербайжандин Дагъустандин, санлай Россиядин арада дуствали мяйкемарунин лишан я, - лагъана Н.Абдулмуталибова. - Мадни, пулунин таъватар, пешекар артистар, я къалахдай кутугай шартлар авчиц Азербайжан пата лезги театр тешкилун, саки 25 иисан вахтунда къвалахун - им күнне авунвай игитвал я. Идалди күнне меденият вилик тухузва. Күн халис ватанпресар я.

Тебриқдин келимаяр лугъунихъ галаз санал, Н.Абдулмуталибова театдрин колективидиз къиметлу пишкешар гана.

- Играли Стлал Сулейманан райондин агъалияр, гъуреметлу Нариман Шамсудинович! - лагъана жавабдин гаф рапах Къусар шегъердин лезги театрдин директор Фаик Къардашова. - И къадар шадвиледи къабулунай райондин агъалийриз сагърай лугъузча. Заз ихътин са кардикайн лугъуз къланзана: Азербайжанда государстводин 27 театр кардик ква, абурун арада 1992-йисуз тешкилай чи лезги театрди къетлен чка къазва. Чи театр конкурсан лауреат я. Чна гъям лезги авторрин, гъям лезги чалаз таржума авуна азербайжан авторрин эсерар сегънеламишава. Къасумхурел тамаша къалурдайла ва агъалийрихъ галаз гъуруншар тешкилайла чаз күн жемятдин патай ачува, риклин михъивал, вилярайни нур, экв акуна. Санлай чаз күн жемят пара хуш хъана. Сагърай чеб!

Сагърай лугъузва

Райсудин НАБИЕВ

Къадим Ахъзъя гъар иисуз жуъреба-журе суварар къурмишава. Абурухъ чипин къетленвал ава. А мярекатрик манидарри, къулердайбуру, пагъливари чипин алакъунар къалурзава, тамашачиярин гъгуъулар ачхазава. “Шарвил” эпосдин суварри лагъайтла, чи халъкин умъурда къетлен чка къазва. Ци гатузам 17-сеферда къилье тухвана.

Сувар, адет тирвал, Гъурун къамалай башламиш жезва. Атлуюр тир Къурбалиев Нурлана, Шабанов Тарлана, Гъажиев Фикрета (шиклида) чи вердишарнавай балканралз гъуреметлу мугъманарни Къурун къамал къаршиламишава.

За “Шарвилдин” са шумуд суварик иштиракна. Гъар сеферда и пуд жегъилди къватлай жезвай инсанри гъевес кутазва, чипел виридан фикир желбазава. Иллаки жегъил-

риз абурун гъерекатри таъсирзава, гъа са вахтунда атлуйри дагъийрин чархачивилин хъсан адетни раиржава.

И кардини суварал абур гъиз-

ва, лишанлу и чкадилай Ахъзъяз, суварик, рехъ къалурзавайбурни и пуд жегъил я. Суварин иштиракчийри Нурланаз, Тарланази Фикретаз сагърай лугъузва.

Дагъустандин культурадин меркез **Музейрин шегъер** *Дербентда тегъуън*

Нариман КЪАРИБОВ

(Эвел 28, 29, 32, 33, 36, 38, 40, 41, 42, 45-нумраира)

Мумкин я, виридаз чир тахъунни, къадим Дербентдин тарихда чулав чинарни хъайиди я. Абурукай сад шегъердиз газаф хаталу тегъуъндин (чума) азар чукун хъана.

Ша чна с тимил тарихдиз вил вегъен. Тегъуъндин азар Кавказда XIX виш иисан сифте къилера пайда хъана. 1802-йисан эхирра - Гуржистанда. Азар чехи гъерекатдалди кефер патахъ чклизай. И карди Пётрбургда къалабулух арадал гъана. 1803-йисан 12-сентябрдиз властри къетлен къарап къабулна, тегъуъндин акси яз Кавказдин сергъядал серенжемар кардик кутуна. Нетижада са къадар вахтунда азар чукун акъвазариз хъана.

Тегъуъндин къвед лагъай лепе 1810-йисуз арадал атана. И сеферда азар сифтегъандалай хейлин гужлуди хъана, ада газаф инсанар пучна. Карантин малумарнайтани, Тегъуън лигиндиз гъевенж жезвай ва та 1818-йисалди ада гъил къачунач. Иллаки - дагълара. 1818-йисан майдиз Кавказда авай къушунрин главнокомандующий генерал Ермолова ульквиден властриз Кабардада тегъуънди агъалийрин къудай са пай къирмишнавайдакай хабар гана.

1813-йисан гатуз и азар Табасаран ва Къурагъ дерейризни гъахъна. Са тимил вахтунилай ам Дербентдин мукъув гвой хъперивни агакъна.

Азар шегъердиз чукун тавун патал Дербентдин вилик-къилик квайбуру анаг аскерринни гъульбъуллу агъалийрин чан алай гъал-къада тунна. Амма 1813-йисан 8-ноябрдиз шегъер хувзайбуру-кай сада, гъа патав гвой са хурурз фена, ани агъалидивай члем авай къабни халича къачуна, ийфиз вичин къвализ хутхана. Хабар квекай гун, ийфиз а касдин (дербентвидин) паб, вах ва хва къена. Къалабулух акатай шегъердин чехибуру а касдин ва гъакни мукъув гвой пуд къвализни, шейэрни аваз, цай ягъунин буйругъ гана. Къвалерин иесияр, хизанар, шегъердай акуудна. Шегъерда вири туквениар, мискинар ва гъамамар агална. Са жерге маса серенжемарни къабулнатани, Тегъуъндин вилик пад къаз хъанчир.

Шегъерда анжак тек са батальонный фельдшер авай. Гъа икъл, фельдшердин къинри къалурзайвал, 1813-йисан 8-ноябрдилай 1814-йисан 21-январдади Дербентда 122 касдик тегъуън акатна (67 итим, 55 дишегъли). Абурукай 26 кас сагъ хъхъана, 96 кас азардиди къена.

Къалабулух акатай шегъердин агъалияр мулла Сейид-Зекиддин къвалин вилик къватлай хъана ва абуру шегъердин комендант Бухвастован ва плац-адъютант Луладакидин къайгъусзвилий пачагъдиз арза къхинин къарап къабулна.

Къвалерай садни экъеч тавунин ва карантиндин истемишунар къилиз акуудунин шартлар чурна, мярекатдиз къватлай хъайи шегъерэзлияр аскерри чукурнай ва “къайдасувилерик” къил кутур 13 кас дустагънай.

Шегъердин иесиярин Талабуналди азардин вилик пад къунин серенжемар къабулун патал, 1814-йисан майдиз иниз Севастополдин пехотадин полкунин лекарь Попов ва Тифлисдайни штаб-лекарь Драницын рекье тунай. Хейлин дарманарни ра-къурнай...

Дербентдин музейрай жагъай делилралди, 1814-йисан июндин виа июлдин варцара тегъуъндин лепе лап вини къилив агакъна, ам анжак гъа иисан эхирра зайиф жез башламишна. Военный комендантди а члавуз хабар гайвал, “...1814-йисан 4-январдилай 27-декабрдади, азар себеб яз, 423 кас жергедин агъалияр ва 18 кас Дербентдин гарнизондин гъвечи чинер авай аскерар пуч хъана...”

Дербентдин военный ведомстводин са рапортда икъл къъенва: “...Дербент шегъерда, гарнизонда ва къеледа хъсанзава, анжак тегъуънди, шегъердин агъалийрин арада зайиф хъанватлани, вич къалурун акувазарнавав. 1-январь. 1815-йис”.

Гъа иисан юкъвара (1815-йис) эпидемияди шегъердилай гъил къачуна, ам квахъна.

Гъа икъл, чна ихтилатдин сифте къиле къеид авурвал, Дербентдин умъурда чулав, бедахвтилин дуьшушарни тимил хъанчир. Амма чи виридан рикъл алай шегъер яшамиш жезва!

(КъатI ама)

“Лезги дүнья - михъи, экуй...”

Кичибек МУСАЕВ

Амай хътин туш таара билбилар

Ківаляй экъечіна къецел физамаз, Билбилрин ванер гъатдай япара, Илигна мани ягыз шаддаказ, Къугъаз, къульпериз жедай таара. Вучиз ятлани, гилан вахтара Амай хътин туш таара абур: Билбилри мани язамачни? Я билбил амачни, акъатзавач къил. Къенин дүньяда билбилрин ванер ваъ, Маса ванер хъанва хушбур... Белки, гъавиляй билбилпризи къе Гилан дүнья, чун хушзамач жеди... ...Анжак билбилринд туш месэлани, Абур, берекат катзава чакай... Дүнья къени ийиз жезвачтани, Дүнья чүр ийиз жезва гъик! чавай (!?)

* * *

Б.С.

Дуст кас, чими саламар ваз Бакудай, Яшар хъунвай чи патах вил жезва зи. Гила йикъар фад, поезддин вагъунар Хъиз, вахърахъни-пахърахъиз, худ физва хы!.. Са билетя Уъмуърда гузвойди чаз: Садра акъахунни садра эвичун. Мад акъахун, мад эвичун жедач чаз, Клантла гъвечи зун хъуй, клантла чехи вун. ...Ама гъеле зун Уъмуърдин поездда. “Нубатдин чка вид я, эвич!” лагъанвач.

Шулькур хъуй лагъ Аллагъайдыз. Гъак! хъайла, Зи тівар алай “остановка” атанвач!

Баку, 2001-й.

* * *

Заз жив рекъиз кичевай вун тахкуна.

Амма вун гъик!, вучиз ик! фад къена, дуст?! Къевзвай тир зун пад-къилни дуъз авуна.

Къедалди гъик! амуънч, гъик! фена, дуст?! Агакъзамай туш вав гила сакланы, Жезмайди туш садрани ахквазни вун...

Ви рик! хъайи булутириз вил хъиягъиз, Абурув гъак! рахаз кланни ама зун. Руть цавара жедайди я лугъуда. Ам гъик! ава?

- Аку, лагъ заз, булутар. Лагъ, зун гъиккин-вучин лугъуз, гъак! ама... Багъишламиш авурай заз, булутар.

2014-й.

Келай авам

Англиядин чехи алым
Стивен Хокингаз

Чилер, дүнья- Алем чирдай алимди

Чилер-Чилин шар амуъкдач лугъузва.

Ахътин вахтар жедалди Са Марс хътин

Катдай чка акун меслят къалузва... Авам алым, язух алым,

Гъянрани Аллагъ-Таала авайди тийижир!

Келай авам,

Вун гъиниз фейтлани,
Ажал - ви гүгъульна,
Вахъ гала,
Гъадав гвайди я эхир!

Дербентда авай Низамидин гүмбетдин патавай фидайла

Югъди инлай къвезд-физ,
акла жеz ава,

Чаз килигни тийизвай хъиз
Низами.

- Вуч хъанва? Вуч Фикирзая? -
лагъа чаз.

На чун кваз къан хъийизмачни,
Низами?

- Инсан, дүнья клан хъунар
гъак! физва зи,

Күне пак тир затлар квачик
кутурла,

Инсан, дүнья заз мад ак!
клан хъженни

Инсанвал, намус амачиз акурла?!
...Дуъз я, тъяхъ я. Ятлани ша,

умудин:
Белки, чун чи диндал хквен,
Низами.

Белки, чун вун ик! акваз,
фагъумиз,

Утаниши жеz,
Дуъз хъжен, Низами.

Хтуп Р-наз
Зи квал-югъ вун тир, СССР...

Вун фена - заз квал-югъ амач.
Зун чарадан маса квале...

Вун хкленз, заз къарай авач.
Хъша ман вун, жез хъайитла,

Жедай туштла,
Ша, ик! ийин:

Зун къвен гъанихъ,
Яваш, акъваз,

Белки, зун вахъ агак! хъийин...

Хтуп Р-наз
Хъульте амаз къаткай
духтурханада

Къарагъ тежез хъайи,
эхир къарагъна

Пенжердихъ фейзи,
гадни хъун хъувуна.

Акваз,
Гъайиф жеz, плузарар акъатна...

Виридалай хуш тир, гъакъван
клан тир

Гатфар атунни хъфинни хъувуна,
Бес дуъз яни,

Гатфар за рик! гайи,
Гъак! фин, закай са хабарни

такъуна?!
...Гатфар, вунни гъа и дүнья хъиз я

къван...

Стхадиз
“Мад гатфаралд еке хъуй,

Цук, ахпа гъуй тух жедалди...” -
Лугъуз, на цукдай къелемдин

Хилер- путар атуда...
Белки, бирдан амуъкдач ам

На лугъудай чавалди -
Мурад амаз фин жеда ам,

А гунағ күз къачуда?

1980-й

* * *
“Вун зиди я, зун види я”, - лугъуз,

Зун
Үмюърлух гъак! хъана, дүнья.

Килигайтла, зун видни туш,
вун зидни туш,

Вучиз на заз табна, дүнья??!

* * *
-Чеб дүньядиз атайдалай

кулупхъ гъикъван зегъметар
Чуугуна ва гъикъван пара

къазанмишни авуна!
Хъфирбурун ик! вучиз я,

я чан Аллагъ, къисметар?

Күз гъак! рахкурзава абур,
Затлни вахкун тавуна?

-Ваъ, види дуъз туш, эй инсан,
Ийимир а сисвал.

Ахътин гафар,
Бегъем фагъум - фикир тийиз

лугъузва.

А зегъметар, къазанмаяр -
абур вири гъакъи я
дүньядив жув ана хъунай,
вахкузтай...

Рагъметлу дуст шаиродиз

Жегъеннемдай тел атанва заз:
Ахварай

Дуст шаирдин кефи авач лагъана.
Гүльбулрикай къаз къандай ви,

Дуст, ваз къандай эрекни гваз
атана.

Лап исятда къведай хъи ви патав
зун,

Хвешила, вун шадарун гъакъван
хушзаваз!..

Амма жезвач.

Ваз килигна,
Гъанай жув

Ахъай хъувун тавуна хъуй
вучда за?

Лезги дүнья

Сад ятлани
Сад Аллагъдиз

Вири дүнья чи,
Гъар са халъдихъ авайди я

Вичин дүньяни.
Агъзурралди масабурни

Аватлани мад,
Лезги дүнья,

Я чаз вунни
Авайни авай сад!..

Лезги дүнья - лезги чилин
Нефес, ранг, абур...

Лезги дүнья - михъи, экуй,
Хесет, рик!, намус...

Лезги гъина хъайитлани,
(Дүньяд а къиле!)

Лезги дүнья лезги руъъ я,
Авайди рик!..

...Гъвечи дүнья, гъвечи халък,
чили

ятлани,
Къимет,

Ери чехи тир,
Квезд “гъвечиidi” за гъик! лугъун,

Ик!, якъинни,
Гъвечиidi тушири?!!

Эгер чалал чан алайтла...

Лезги чалал рахана кланзай
чкадал

Чара чалал рахаз, ам маса
гүзвайбуруз

Виридалай лянетлу, пис тақлан
жедай тахсир чи

Маса гунар, хайнвилер хътиң крар
авун я.

Абурукай виридалай лянетлуди,
пис тирдини

На ви диде- бубадин чал маса
гун я.

Гъахъни
Диде-буба чебни маса гун хъиз
жезва заз...

Эгер чалаз чал чидайтла,
чан алайтла, ада вуч

Лугъудайтла, ийдайтла чир жедай
хъи квезд хъсан!

Ада лезгидалди рахаз, къелиз -
къиз къандай тийир

Лезги пабни руш русвагъдай,
абурон члар чухвадай!

Лезги буба - хва хъайитла, ахътин
намус авачирди,

Тфу гана, квадардай лап
дехквердиз, гъич тахквадай!

...Чан лезги чал, чан хайи чал!

Акъван ширин, багъа тир,
Вун хүн патал за жувавай жедай
вири ийид!

Техвена хъуй,
Хъана хъуй чун чи лайихвал

гумачиз
Садани чи лезги халъкъдиз

Тир къимет гун хъийидач!!

Репия КЪАРИБОВА

Зул

Къе экуюнлай къвазва марф,
Экъеч! жезвач къвалерай.

Яд катзава аласа каф,
Физ жезвач рекъерай.

Хълер санал агудиз,
Рахазва цин булахар.

Тарари пеш авудиз,
Хъийизмач мад дамахар.

Рагъ циферик акатна,
Нур гуз тазвач марфади.

Клевиз гарни акъатна,
Чин гузавач гъавади.

Вучиз хиял дерин я?
Килиг марфад сүзъурдиз!

Вучиз икъван серин я?

Зул атанва умъурдиз!

Буч иер я!

Понедельник, 21 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Вечер памяти Адильгерей Магомедагирова. Республика Беларусь
18.10 Акция: Аналитическая программа Ильмана Алипулата
18.45 Реклама
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей.
07.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.30 Мультифильм
09.05 X/ф «Ещё не вечер»
10.50 Проект «Театр поэзии» Встреча в Театре поэзии с Народным поэтом РД Шейт-Ханум Алишевой
12.05 «Парламентский весник»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Служба Родине»
13.20 «Золотой мунстанг»
14.05 «Подробности»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Графиня де Монкор» 1 с.
16.05 Мультифильм
16.30 Время новостей Дагестана

17.00 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 Проект «Дагестан туристический»
20.40 «Линия судьбы» Аскер Аскерханов
21.30 «Дело вкуса» Дагестан
21.50 «Кунацкая»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 X/ф «Усатый нянь»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Картель»
02.15 Проект «Дагестан туристический»
02.35 X/ф «Затмение»
04.40 «Линия судьбы» Аскер Аскерханов
05.20 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.15 «Про любовь».
13.20 «Время покажет».
14.00 Новости.
14.15 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мажор». Новый сезон.
01.00 Передача на лакском языке «Мил»
01.35 Т/с «Картель»
02.15 Т/с «Затмение»
02.35 X/ф «Затмение»
04.40 «Линия судьбы» Аскер Аскерханов
05.20 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.40 «Вести». Местное время.
11.55 Т/с «Сваты».
14.00 «Вести».
14.40 «Вести». Местное время.
15.00 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мажор». Новый сезон.
01.00 Передача на лакском языке «Мил»
01.35 Т/с «Картель»
02.15 Т/с «Затмение»
02.35 X/ф «Затмение»
04.40 «Линия судьбы» Аскер Аскерханов
05.20 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»

НТВ

5.00 Т/с «Преступление будет раскрыто».
6.00 «Новое утро».
7.30 «Студия Юлии Высоцкой».
8.00 «Сегодня».
8.05 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.25 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Брат за брата».
23.30 «Итоги дня».
0.00 Т/с «Морские дьяволы».
1.05 «Место встречи».
3.05 «Олег Лундстрем: Жизнь в стиле джаз».
4.05 Т/с «Хвост».

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Домашняя кухня.
8.00 6 кадров.
8.10 По делам несовершеннолетних.
10.10 Давай разведемся!
12.10 Ты нам подходишь.
13.10 Свадебный размер.
14.10 Т/с «Сваты».
16.05 Комедия «Перепетные птички».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Сваты».
21.00 Т/с «Дурная кровь».
23.00 Свадебный размер.
0.30 Т/с «У реки два берега. Продолжение».
2.25 По делам несовершеннолетних.
3.25 Давай разведемся!
4.25 Ты нам подходишь.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 «Настроение».
8.10, 11.50 X/ф «Замуж после всех».
11.30 «События».
12.25 «Постскриптум».
13.25 «В центре событий».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Городское собрание»
16.00 «Линия защиты. Лунные проходящие».
16.35 «Естественный отбор»
17.30 Т/с «Долгий путь домой»
19.30 «События».
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Украина. Три года ждут». Спецрепортаж.
23.05 «Без обмана». «Бизнес на просрочке».
0.00 «События. 25-й час».
0.30 Детектив «Три лани на алмазной тропе».
4.05 Д/ф «Олег Василишили. Неужели это я?»
5.10 Д/ф «Блеск и нищета советских манекенщиц».

Вторник, 22 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Мугдуре» (на агульском языке)
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Сказки А. Пушкина. Читает Михаил Морозов
17.55 Тележурнал «Энергия»
18.15 Наболевший вопрос. Приоритетные проекты. «Бренд нового Дагестана» - внутренний туризм.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Арьчи ва альгу»
08.00 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана
09.25 X/ф «Затмение»
11.50 Проект «Дагестан туристический»
12.10 «Дело вкуса» Дагестан
12.30 Время новостей Дагестана или обратная сторона медали»
12.55 «Линия судьбы» Аскер Аскерханов
13.45 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Графиня де Монкор» 2 с.
16.05 Мультифильм
16.30 Время новостей Дагестана

17.00 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Осетинская легенда»
18.45 Передача на лакском языке «Арьчи ва альгу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Подробности»
20.40 Ток-шоу «Приоритетные проекты: Человеческий капитал»
21.55 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 X/ф «Затмение»
23.30 Д/ф «Александр Маринеско. Жизнь героя или обратная сторона медали»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Арьчи ва альгу»
01.35 Т/с «Картель»
02.15 Т/с «Затмение»
02.35 X/ф «Затмение»
04.40 Д/ф «Александр Маринеско. Жизнь героя или обратная сторона медали»
05.20 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»

5.00 «Доброе утро».
9.00 «Вести».
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.15 «Про любовь».
13.20 «Время покажет».
14.00 Новости.
14.15 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мажор». Новый сезон.
01.00 Передача на лакском языке «Мил»
01.35 Т/с «Картель»
02.15 Т/с «Затмение»
02.35 X/ф «Затмение»
04.40 Д/ф «Александр Маринеско. Жизнь героя или обратная сторона медали»
05.20 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»

5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.40 «Вести». Местное время.
11.55 Т/с «Сваты».
14.00 «Вести».
14.40 «Вести». Местное время.
15.00 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Мажор». Новый сезон.
01.00 Передача на лакском языке «Мил»
01.35 Т/с «Картель»
02.15 Т/с «Затмение»
02.35 X/ф «Затмение»
04.40 Д/ф «Александр Маринеско. Жизнь героя или обратная сторона медали»
05.20 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Фотима»

5.00 Т/с «Преступление будет раскрыто».
6.00 «Новое утро».
7.30 «Студия Юлии Высоцкой».
8.00 «Сегодня».
8.05 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.25 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
19.45 Т/с «Брат за брата».
23.30 «Итоги дня».
0.00 Т/с «Морские дьяволы».
1.00 «Место встречи».
2.55 «Квартирный вопрос».
4.00 Т/с «Хвост».

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Домашняя кухня.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Давай разведемся!
12.00 Ты нам подходишь.
13.00 Свадебный размер.
14.00 Т/с «Сваты».
15.55 Т/с «Дурная кровь».
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с «Она написала убийство».
19.00 Т/с «Сваты».
21.00 Т/с «Дурная кровь».
23.00 Свадебный размер.
0.30 6 кадров.
0.30 Т/с «У реки два берега. Продолжение».
2.20 По делам несовершеннолетних.
3.20 Давай разведемся!
4.20 Ты нам подходишь.
5.20 6 кадров.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

6.00 «Настроение».
8.10 «Доктор И...»
8.40 X/ф «Я объявляю вам войну».
10.30 Д/ф «Зоя Федорова. Неоконченная трагедия»
11.30, 14.30 «События».
11.50 Т/с «Мисс Марпл Агаты Кристи».
13.40 «Мой герой».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Без обмана». «Бизнес на просрочке».
16.00 «Линия защиты. Конец колбосной эпохи».
16.35 «Естественный отбор»
17.30 Т/с «Долгий путь домой»
19.30 «События».
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!»
23.05 «Прощание. Нонна Мордюкова»
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Право знаты»
1.55 X/ф «Смайлек».
4.05 Т/с «Инспектор Льюис»

среда, 23 ноября

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.07-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «ОЧАР» (на кудымском языке)
11:40 Местное время. Вести-Дагестан
14:40 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Дагестанскому театру кукол 75!
18.45 Реклама
20:45 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Арьчи ва альгу»
08.00 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана
09.25 X/ф «В квадрате 45»
11.50 «Правовое поле»
13.30 Д/ф «Язык орнамента»
14.05 «Подробности»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Графиня де Монкор» 3 с.
16.05 Мультифильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Отрова вдовы»

18.45 Передача на дагестанском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Память поколений»
21.10 Год гор на РГВК «Дагестан»
21.45 Ток-шоу «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 X/ф «В квадрате 45»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на дагестанском языке «Адамти ва замана»
01.35 Т/с «Картель»
02.20 «Память поколений»
02.30 Время новостей Дагестана
03.00 X/ф «Ричард – Львиное сердце»
05.10 В центре культуры «Жилой мир»
05.25 Неделя кавказского кино на РГВК. X/ф «Отрова вдовы»

5.00 «Доброе утро».
9.00 «Новости».
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.15 «Про любовь».
13.20 «Время покажет».
14.00 Новости.
14.15 «Время покажет».
15.00 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Научи меня жить».
23.40 «Вечерний Ургант».
0.15 Ночные новости.

ПЯТНИЦА, 25 ноября**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

08.08-08.10 Местное время. Вести-Дагестан
08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:45 Местное время. Вести-Дагестан
17:20 Местное время. Вести-Дагестан
17:40 Репортаж сессии НС РД
20:45 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гамали заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакильты»
08.10 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана

08.45 X/f «Два билета на дневной сеанс»
10.40 «Розумный взгляд»
11.20 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума мечети г. Махачкала
11.50 «Вернисаж»
12.15 Приоритетные проекты развития РД
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Паранг»
13.30 «Профессионал»
13.50 «На виду. Спорт»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/c «Графиня де Монсоро» 5 с.
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Неделя кавказского кино на РГВК. X/f «Белые горы»

18.10 «Наши дети» 6+
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, халкъ гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Подробности»
20.45 «Здоровье»
21.25 Проект «Дагестан туристический» Ахвах
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
22.00 «Приоритетные проекты развития РД»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Время молодых»
23.25 Сессия НС РД
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, халкъ гетмес»
01.35 Т/c «Картель»
02.20 В/f «Приоритетные проекты развития РД»
02.45 Проект «Дагестан туристический» Ахвах

5.00 «Доброе утро». 9.00 «Вести». 9.20 «Контрольная закупка». 9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор». 12.00 «Новости». 12.15 «Про любовь». 13.20 «Время покажет». 14.00 «Вести». 14.15 «Время покажет». 15.00 «Новости». 15.15 «Время покажет». 16.00 «Мужское/Женское». 17.00 «Жди меня». 18.00 «Вечерние новости». 18.45 «Человек и закон». 19.50 Телеигра «Поле чудес». 21.00 «Время». 21.30 «Голос». Новый сезон. 23.40 «Вечерний Ургант». 0.25 «Семь морей Ильи Лагутенко». 1.30 Комедия «Танцуй отсюда!»
0.20 В/f «Приоритетные проекты развития РД»
3.20 X/f «Последний американский герой».

5.00 «Утро России». 9.00 «Вести». 9.15 «Утро России». 9.55 «О самом главном». 11.00 «Вести». 11.40 «Вести». Местное время. 11.55 Т/c «Святы». 14.00 «Вести». 14.40 «Вести». Местное время. 14.55 Т/c «Тайны следствия». 17.00 «Вести». 17.20 «Вести». Местное время. 17.40 «Прямой эфир». 18.50 «60 минут». 20.00 «Вести». 20.45 «Вести». Местное время. 21.00 «Юморина». 23.15 X/f «Райские куши». 1.25 Т/c «Святы». 3.35 Т/c «Дар».

5.00 Т/c «Преступление будет раскрыто». 6.00 «Новое утро». 7.30 «Студия Юлии Высоцкой»
8.00, 10.00 «Сегодня». 8.05 Т/c «Возвращение Мухтара». 10.20 Т/c «Лесники». 12.00 «Дом присяжных». 13.00, 16.00 «Сегодня». 13.25 «Фрезычайное присяжное обвинение». 14.00 «Место встречи». 16.25 Т/c «Улицы разбитых фонарей». 18.00 «Ворорми и показываем». 19.00 «Сегодня». 19.45 Т/c «Брат за брата». 21.35 «Экстасены против детективов». 23.40 6 кадров. 0.30 Комедия «Перелетные пташки». 2.25 По делам несовершеннолетних. 3.25 Д/с «Звездные истории». 5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. 7.30 Домашняя кухня. 8.00 6 кадров. 8.05 По делам несовершеннолетних. 10.05 Драма «Нина, 8 серий». 18.00 6 кадров. 18.05 Т/c «Она написала убийство». 19.00 Мелодрама «Подари мне воскресенье», ч. 1. 22.40 Д/ф «Я не боюсь сказать». 23.40 6 кадров. 0.30 Комедия «Перелетные пташки». 2.25 По делам несовершеннолетних. 3.25 Д/с «Звездные истории». 5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

6.00 «Настроение». 8.00 X/f «Взрослые дети». 9.25 X/f «Беспокойный участок». 11.30 «События». 11.50 X/f «Беспокойный участок». 14.30 «События». 14.50 «Город новостей». 15.10 X/f «Беспокойный участок». 17.35 Т/c «Вселенский заговор». 19.30 «В центре событий». 20.40 «Право голоса». 22.00 «События». 22.30 «Приют комедиантов». 0.25 Д/ф «Евгений Миронов. Один в подке». 1.15 X/f «Ребенок в ноябре». 3.05 «Петровка, 38». 3.25 «Обложка. Большая красота». 3.55 Т/c «Инспектор Льюис» (Великобритания).

суббота, 26 ноября**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

08:20 Реклама
08.25 Альма матер
08.35 Дагестан спортивный
08.50 За и против. Дискуссионный клуб
09.16 Реклама
11:20 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, халкъ гетмес» Памяти доктора филологических наук Джангиши Хангишиева
07.55 Обзор газеты «Дагестанская правда»
08.15 Мультифильм
08.30 Время новостей Дагестана

08.45 «Здоровье»
09.25 X/f «Два друга»
10.55 «Приоритетные проекты развития РД»
11.20 «Мой малыш»
12.00 Концерт оркестровой музыки «Творческие пересечения» К 125-летию Сергея Прокофьева
13.30 X/f «Удивительные приключения Дениса Кораблева» 6+
16.15 Мультифильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Парламентский вестник»
17.20 Дагестанское кино. X/f «Сказание о храбром Хочбаре»
19.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Ворота Дагестана»
05.20 Дагестанское кино. X/f «Сказание о храбром Хочбаре»
19.30 Время новостей Дагестана

20.00 «Чистое сердце»
20.10 «Здравствуй, мир!» 6+
20.40 «Приключения в Мадагаскаре» 6+
21.00 Приветы и поздравления в программе «Полифония» 6+
21.50 «Студия «Страна гор» представляет...»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 X/f «Три тополя на Плющихе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 «Мой малыш»
01.30 X/f «Желтый дьявол»
03.25 «Студия «Страна гор» представляет...»
03.55 Концерт оркестровой музыки «Творческие пересечения» К 125-летию Сергея Прокофьева
13.30 X/f «Удивительные приключения Дениса Кораблева» 6+
16.50 «Парламентский вестник»
17.20 Дагестанское кино. X/f «Сказание о храбром Хочбаре»
19.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Ворота Дагестана»
05.20 Дагестанское кино. X/f «Сказание о храбром Хочбаре»
19.30 Время новостей Дагестана

5.10 «Мужское/Женское». 6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 X/f «Успех». 8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/c «Смешарики. Новые приключения». 8.80 «Россия. Местное время». 9.00 «Умницы и умники». 9.45 «Слово пастыря». 10.15 «Телебиография. Эпизоды». К юбилею Александра Маслякова.
11.20 «Смак». 12.20 «Идеальный ремонт». 13.20 «На 10 лет моложе». 14.10 «Голос». Спецвыпуск. 16.50 «Кто хочет стать миллионером?»
17.50 Вечерние новости. 18.00 «Ледниковый период». Новый сезон.
20.25 Хербьевка Кубка конференций по футболу 2017. Пер. из Казани
21.00 «Время». 21.20 «Сегодня вечером». 22.40 «Подари жизнь». 0.15 X/f «Молодость». (18+). 2.30 X/f «Маргарет».

5.00 X/f «Малахольная». 7.05 Т/c «Преступление будет раскрыто». 8.00 «Смотр». 8.20 «Россия. Местное время». 9.20 «Сто к одному». 10.10 «Семейный альбом». 11.00 «Вести». 11.20 «Вести». Местное время. 11.40 «Юмор! Юмор! Юмор!». 14.00 «Вести». 17.10 «Секрет на миллион». 19.00 «Центральное телевидение». 20.00 «Новые русские сенсации». 21.00 «Ты не повериши!». 22.00 «Мировая закулиса. Таблетка от здоровья». 22.50 «Междунородная пирамида». 23.40 «Охота». 1.15 Д/с «Таинственная Россия» (18+). 3.00 Т/c «Марш Турецкого 3». 4.05 Т/c «Хвост».

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. 7.30 Мелодрама «Бобби». 10.20 Домашняя кухня. 10.50 Мелодрама «Кто-то теряет, кто-то находит». 10.55 X/f «Молодая жена». 11.30 «События». 11.45 X/f «Молодая жена». 13.10 Детектив «Коготь из мавритании». 14.30 «События». 14.50 Детектив «Коготь из мавритании». 17.10 Детектив «Коготь из мавритании 2». 21.00 «Постскриптум». 22.10 «Право знать». 23.25 «События». 23.40 «Право голоса». 2.50 «Украина. Три года ждут». Спецрепортаж. 3.20 Детектив «Вера». (Великобритания). 5.15 «Осторожно, мошенники!»

5.55 «Марш-бросок». 6.30 «АБВДейка». 6.55 «Две истории о любви». 9.00 «Православная энциклопедия». (6+). 9.30 X/f «Сказка о царе Салтане». 10.55 X/f «Молодая жена». 11.30 «События». 11.45 X/f «Молодая жена». 13.10 Детектив «Коготь из мавритании». 14.30 «События». 14.50 Детектив «Коготь из мавритании 2». 21.00 «Постскриптум». 22.10 «Право знать». 23.25 «События». 23.40 «Право голоса». 2.50 «Украина. Три года ждут». Спецрепортаж. 17.10 Детектив «Коготь из мавритании 2». 21.00 «Постскриптум». 22.10 «Право знать». 23.25 «События». 23.40 «Право голоса». 2.50 «Украина. Три года ждут». Спецрепортаж. 17.10 X/f «Синхронистки». 20.40 Т/c «Призрак уездного театра». 0.15 «События». 0.30 «Петровка, 38». 0.40 X/f «Привет от Катюши». 4.35 Д/ф «Лекарство от страсти».

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 27 ноября**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

10.20 Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 «Мой малыш»
07.50 Мультифильм
08.00 «Здравствуй, мир!» 6+
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 X/f «Три тополя на Плющихе»

10.10 Приветы и поздравления в программе «Полифония» 6+
11.00 «Приключения в Мадагаскаре» 6+
11.30 «Студия «Страна гор» представляет...»
12.10 «Чистое сердце»
12.30 «Наши дети» 6+
13.00 Концерт лезгинской песни «Вахтар ва инсанар»
01.55 Проект «Аулы Дагестана» Ахавский район
02.35 Концерт даргинской песни
16.30 X/f «Дама с собачкой»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.55 Проект «Аулы Дагестана» Ахавский район
02.35 Концерт даргинской песни
05.00 «Поколение» Магомед Гусейнов: годы и ритмы
05.30 X/f «Дама с собачкой»
20.20 «Служба Родине»

20.50 Проект «Аулы Дагестана» Ахавский район
21.50 «Поколение» Магомед Гусейнов: годы и ритмы
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.20 «Парламентский вестник»
23.40 X/f «Хевсурская баллада»
01.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
12.30 «Наши дети» 6+
13.00 Концерт лезгинской песни «Вахтар ва инсанар»
01.55 Проект «Аулы Дагестана» Ахавский район
02.35 Концерт даргинской песни
16.30 X/f «Дама с собачкой»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.55 X/f «Дама с собачкой»
4.20 «Контрольная закупка».

5.05 Детектив «Версия полковника Зорина». 7.00 М/c «Маша и медведь». 7.30 «Сам себе режиссер». 8.20 «Смехопанорама». 8.50 «Утренняя почта». 9.30 «Сто к одному». 10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе. 11.00 «Вести». 11.20 «Смеяться разрешается». 14.00 «Вести». 14.20 X/f «Сломанные судьбы». 18.00 «Всероссийский открытый телевизионный конкурс юных талантов «Синяя Птица».

5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. 7.30 6 кадров. 8.05 Д/ф «Матрона московская. История чудес». 9.05 Мелодрама «Подари мне воскресенье», ч. 1. 12.45 Мелодрама «Подари мне воскресенье», ч. 2. 16.05 Мелодрама «Другая жизнь». 18.00 6 кадров. 18.05 Д/ф «Великолепный век». 19.00 Т/c «Великолепный век». 20.00 «Новые русские сенсации». 21.00 «Ты не повериши!». 22.00 «Мировая закулиса. Таблетка от здоровья». 22.50 «Междунородная пирамида». 23.40 Д/ф «Не забудь позвонить маме». 0.00 6 кадров. 0.30 Мелодрама «Королек - птичка певчая». 4.35 Д/с «Звездные истории». 5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

5.50 X/f «Привет, киндер!». 7.55 «Фактор жизни». 8.25 «Тайны нашего кино». «Женщины». 8.55 Детектив «Вселенский заговор». 10.55 «Барышня и кулинар». 11.30 «События». 11.45 X/f «Гусарская баллада». 13.35 «Смех с доставкой на дом». 14.30 «Московская неделя». 15.00 X/f «Никогда не будь тебея». 17.00 X/f «Синхронистки». 20.40 Т/c «Призрак уездного театра». 0.15 «События». 0.30 «Петровка, 38». 0.40 X/f «Привет от Катюши». 4.35 Д/ф «Лекарство от страсти».

МАТЧ ТВ С 21 ПО 27 НОЯБРЯ**ПОНЕДЕЛЬНИК**

6.30 Д/с «Безграничные возможности». 7.00, 7.25, 8.55 Новости. 7.05 «Зарядка ПТО». 7.30 Все на Матч!
9.00 «Инспектор ЗОЖ». 9.30 Спортивный интерес. 11.30 Д/с «Легендарные клубы». 12.00, 14.50 Новости. 12.05 Все на Матч!
12.35 Профессиональный бокс. 14.30 Шахматы. 14.55 Все на Матч! 15.25 ЕвроТур. Обзор матчей недели. 16.10 Континентальный вечер. 16.40 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Динамо» (Москва). 19.25 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - ЦСКА. 22.20 Спортивный интерес. 23.20 Все на Матч! 23.50 Керлинг. ЧЕ. Трансляция из Шотландии. 1.45 Скайбординг.

6.30 Д/с «Безграничные возможности». 7.00, 7.25, 8.55 Новости. 7.05 «Зарядка ПТО». 7.30 Все на Матч!
9.00 «Инспектор ЗОЖ». 9.30

Улюкаев күн веревирдна

РФ-дин Гүкуматдин Председатель Дмитрий Медведева Россиядин Президент Владимир Путинада галаз РФ экономикадин рекъяй виллик тухунин министр Алексей Улюкаев күнин месэла веревирдна. Идан гъакындай 15-ноябрдиз министррин кабинетдин пресс-күллугъда малумарна, - хабар гузва "Цийивилер" РИА-ди.

"Гүкуматдин Кыли гысабазавайвал, и дело лап мукуфдиди ахтармишун чарасуз я", - къейдна министррин кабинетда.

Ислен йикъян ийфиз Россиядин Силисдин комитетда (СКР) Улюкаев күнвайдан ва адаз талукъ яз РФ-дин УК-дин 290-статьядин ругуд лагъай паюнай (лап чехи къадарра аваз ришвет къачунай) уголовный дело къарагъарнавайдан гъакындай малумарна. Силисдин фикирдалди, ада "Роснефтдин" акцийн госпакет маса къачуз жедайвал экономикадин рекъяй виллик финин министрстводин патай лазим къимет гунай США-дин 2 миллион доллар къачуна. СКР-да къейдзана хыи, ихтилат, къурхуяр гана, гужуналди ришвет къачунай физва.

"Интерфаксдин" чешмеди субъектетавайвал, пул экономика виллик тухунин рекъяй министр Алексей Улюкаевав къайдаяр худай органрин күллугъчийрин гъузчилик кваз ришветдин ерида аваз вугана. Чешмеди къейдна хыи, "Роснефть" компанийн руководстводин къалахдилай наразивал къалурдай кар авач.

"Цийивилер" РИА-дин делилралди, Улюкаев ФСБ-ди са йисалай газаф вахтунда гузчывал тухвана.

Умуд кутазва

Лацу къвалин къилин күллугъдал хжанавай Дональд Трампа Россиядихъ галаз мягъкем ва яргъал вахтуналди тир алакъяяр хуз жедайдак умуд кутазвайдан патахъай малумарна. Республиканвидин командаадин малуматда лагъанвайвал, идан гъакындай Трампа РФ-дин Президент Владимир Путинада галаз 14-ноябрдиз телефондай рахай вахтунда малумарна.

"США-дин хжанавай президент Трампа Президент Путинада галаз хыи, ада Россиядихъ ва Россиядин халкъдихъ галаз мягъкем ва яргъал тир вахтуналди алакъяяр хуз жедайдак еке умуд кутазва", - къейдна республиканвидин командаада.

Малуматда гъакын лугъузва хыи, Путинади Трампа Сад Хъянвай Штатризи Россиядиз талукъ стратегиядинни экономикадин ва США-динни Россиядин арада авай тарихдин алакъайриз талукъ яз са жерге месэлээр веревирдна.

14-ноябрдиз РФ-дин Президент Владимир Путинада Сад Хъянвай Штатризи хжанавай рөгжер Дональд Трампа телефондай рахай вахтунда Россиядинни Америкадин арада авай алакъяяр веревирдна, и алакъяяр "лап пис гъалда авайды" лагъана. Субъектчийри международный терроризмдихъ ва

экстремизмдихъ галаз женг чуугунин карда къуватар сад авун чарасуз тирдан гъакындай лагъана.

Путинни Трамп телефондай алакъяяр давамарунин патахъай икъяр хъана, гележегэдээ абур гурушиши жеда.

14-ноябрдиз РФ-дин Президентдин пресс-секретарь Дмитрий Пескова Путинади Трамп гуруши гъелелиг планламишнавч лагъана хабар ганай, амма сада-садаа чарар хъин ва телефондай рахунар авун мумкин тирди къейдна.

12-ноябрдиз Трампа вичи Россиядин государстводин къилихъ галаз телефондай субъект авун фикирдиз къачунвайдакай ва вичи Путинадай "лап хъсан" чар къачурдакайни малумарнай.

Донольд Трамп, США-дин 45-президент яз, 8-ноябрдиз къиле фейи сесер гунин нетижайрал аласлу яз, США-дин президентвиле хжана. Владимир Путина дульниядин рөгжеррин арадай сифтебурукай сад яз адаа күллугъ мубаракна ва государстводин къилин күллугъдал агалкъунар хъана къланзавайди лагъана.

Донольд Трампа государстводин къилин күллугъдал алас вичи мажиб къачун тийдайдакай CBS News-диз интервью гудайла малумарна.

"Президентдин мажиб къачудани, лагъана хабар къурла, Трампа "за и кардиз садранни баянар гайди туш, амма зи жаваб "вав" я", - лагъана.

"За фикирзывал, закондал аласлу яз, са доллар къачун лазим я. За йиса гъа са доллар къачунн ийиди" - къейдна адаа ва президентдин мажибдин къадар гъикъван я лагъана хабар къуна. Йиса президентдин мажибдин къадар 400 агъзур доллар я лагъана ван хъайла, ада "вав" за мажиб къачуда", - лагъана.

Вилкрай Трампа малумарнай хыи, Лацу къвалин аппаратдин къил яз ада Ринс Прибас тайнаада. Ам алай вахтунда Республиканский партиядин Милли комитетдин руководитель я. Трамп чехи меслятичи ва стратегиядин месэлайрай администрацидин къилин пешекар сечкирилай вилкан штабдин руководителрикай сад хъайи Стивен Бэннон жеда.

Виликамаз лагъана

Бельгиядин властири Ирақда ва Сириядин "Исламдин государстводин" (ИГ, Россиядихъ къадагъа авунва) террориствилин десте күллугъдалай гуруши из Европадиз 3 агъзурдалай 5 агъзурдав агакъна адан боевикар -

Европадин улквейрин граждандар - элкъвена хтун мумкин тирдан гъакындай виликамаз баянар гузва. Идан гъакындай, RTBF-диз интервью гудайла, улкведин къенепатан краин министр Ян Ямбона малумарна.

Пачагългъдикай вичикай рахайта, и улкведин МВД-дин къилин гафаралди, властириз малум тир 117 боевик гъеле Бельгиядиз элкъвена хтанва.

"Абурун са пай дустагънава, мульку пай властири гурушилик ква", - субъектетна Ямбона. Адан гафаралди, "Исламдин государстводин" терефрагал алас Бельгиядин 200-дав агакъайриз талукъ яз са жерге месэлээр веревирдна.

Ямбонан гафаралди, "Исламдин государстводин" жергейра аваз женг чуугун патал Сириядиз физ чалишиши хъайи мад са шумуд цүд кас къайдаяр худай органрин гурушилик ква.

"Европадин вири маҳсус күллугъар ихтиин инсанрин гурушина къекъвэз ва чипс авай малуматар сада-садав агакъайриз чалишиши жезва. Эгер Сириядада Иракда женг чуугувай террористар хтайды, чун гъазур яз хүн лазим я", - къейдна министри.

Алай йисан гатуз, Франциядин МВД-дин делилралди, террористрин жергейра 700-дав агакъна Франциядин граждандар авайдакай хабар ганай. Гъа са вахтунда 20-сентябрдиз Франциядин МВД-дин къили улкведин маҳсус күллугъри мумкин тир 300 боевик хатасуу авурдан гъакындай хабар ганай.

Чульнух жедай чка

Талабна

Ростовский областда Россиядин территориадиз атай ва гуругуллудаказ вич пограничинирин гылле тур Украинаадин жергедин аскер күнвна. Идан гъакындай 14-ноябрдиз ТАСС-диз къайдаяр худай органра авай чешмеди хабар гана.

Адан гафаралди, агвалат са шумуд югъидал виллик арадал атана. Вич Евгений Сергиенко я лугъувай аскерди хабар къур вахтунда малумарайлал, армиядай ам Украинаадин яракътура күллугъизи ва чип-чеб малумарнавай Донбассдин республикайрин ополченцирин аксина женг чуугуватаклан тирвиялай катна.

"Заз жуван халкъ ягъиз къланзавач, заз женг чуугуватаклан завач, зун армиядай катиз

чалишиши жедайди заз чизвай. Башкировкада авай (Харьковский область) за күллугъзавай военный частуна пиянискавилер ва къайдасувилер авай. Зун секиндиз къарағына, са касдини гузычывал тийизвай, саки секин чакрай атана. Автобусра аваз ва тамарай, блокпостарин патаривай Меловое поселокдиз къван атана, ана чқадин-бурувай сергъятдилай гъыкъ элячидатла хабар къуна", - раижзана Сергиенкодин гафар ТАСС-ди.

Итимди Россияда политический себебар аваз чуюнъх жедай чка гун талабна. Агентстводи хабар гузчывал, алай вахтунда адаз талукъ яз ахтармишунар къиле тухузва.

Алатай йисан сентябрдиз Россиядин сергъят хузвайбуру Крымда законсуздаказ сергъятдилай элячай ВСУ-дин пуд аскер къунай. Абурун къарпуз, ваклан пи, ва эрекъ гвай. Абурун гафаралди, абур Россиядин гулырлерин пияда күшүннин аскеррихъ галаз "стхавал ийиз" атана. Пуд югъ алатайла, Крымда Россиядин аскеррихъ галаз субъект ийиз алахъай Украинадин пограничники къунай.

Украинади

вичи-вич тергда

Одесский областдин вилкан губернатор Михаил Саакашвили малумарнай хыи, Украинаада яшайишдинни экономикадин рекъяй исятаа авай хътин гъалар амукъитла, ада вич государство яз амукъун ақъвазарда. Идан гъакындай 14-ноябрдиз "112 Украина" телеканалдин эфирдай лагъана.

"Украина Европадин виридалайни кесиб улкведин гъалдиз гъанва. Иккι давам хүн мумкин туш! Эгер чун гүкуматди теклиф-заявай жуъреда виллик физ хъайтла, Януковичан вахтарин дережадив чун анжак 15 йисалай агакъада. Эгер чун къенин юкъуз хъиз яшамиш хъайтла, мукъвал вахтунда и

Рекъем

- Россиядин инкассатори автотранспортда, самолетра ва поездра аваз суткада 90 тонндив агакъна нагъд пул санай масаниз тухузва.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 65,55 манат,
1 евро - 70,61 манат,

къизил (1 гр) - 2590,07 манат,
гимши (1 гр) - 36,24 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагысмаил Гъажимиризоеев

"Улкве амукъдач", - малумарна Саакашвилиди.

Ада алаба хъувуна хыи, гъалар дегишаарун патал Украинаада тади гъалда реформаяр къиле тухун, налогар тымиларун чарасуз я.

18-сентябрдиз Украинаада Международный валютный фондунин (МВФ) гъамишлагу векил Жером Вашеди улкведин экономика къайдадиз хуунин еришар бегъембур туш лагъана. "Чаз экономикадал къвезкъвэз чан ахъалтзавайди аквазва, амма им уртабаб чан ахъалтун я, чаз и кар жэмай къван дурумлуди яз акваз къланзава", - къейдна ада.

Са югъ идалай виллик МВФ-дин директорин советди, Россия рази туширвилени килиг тавуна, Украинаадиз күмекдин къуд йисан программадин сергъятра аваз са миллиард доллардин къадарда аваз транш чара авунинг гъакындай къарап къабулнай. Адал асаслу яз, къуд йисуз Киевди 17,5 миллиард доллар къачуда. Сифтеян 5 миллиард 2015-йисан мартаадиз рактурнай, мад 1,70 миллиардн - гъа и йисан августдиз.

Хиве къуна

Молдавиядин хжанавай президент Игорь Додона Кишинев, Крым нинди ятла, гъадаз талукъ месэлэдив, Приднестровье квадар тавун патал мукъяйтдиви эгечүн лазим я лагъана. Адан гафар 14-ноябрдиз "Цийивилер" РИА-ди раижна.

"Амма за гъеле лагъайвал, Крым гъакын къатда Россиядин территория я, амма и кар гъеле Рагъэкъеңдай пата кваз къунвач", - къейдна политикиди.

Ада инанышвал къалурайвал, Молдавия Европадий халаз хъсан къуншивилин алакъаяр хүн лазим я, амма гъа са вахтунда "Россиядин Федерациядихъ галаз стратегиядин рекъяй амадагвални квачел ахъалдар хъувуна къланда".

Ислен юкъуз Додона государстводин къилин ерида аваз вич сифте Россиядиз мугманвиллиз фида лагъана малумарнай.

Арада масад авачиз президент хжадай сечкийрин къед лагъай тур Молдавияда 13-ноябрдиз къиле фенай. Социалистрин партиядин къил Додон, абура 50,18 процент сесер къазанмишунади, гъалиб хъана. Адан къилин конкурент Майя Сандуди сечкийрин 47,28 процент сесер къазанмишна. ТАСС-ди хабар гайвал, эхиримжидаз, къед лагъай турдин нетижайрал вич рази туш лагъана Конституционный судда арза ийдай ният ава. Адан фикирдалди, сесер гудай чавуз хейлин къанунсузвилериз рехъ гана.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание в
РД-дин Гъукумат
367000, Махачкала, Ленинин майдан, 2

КЫЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

НУМРАДИН РЕДАКТОР
А. ГЬАМИДОВ

Газет массовый коммуникацийн хиле законодательстводал амал авунал гүзчилвав авунин ван культурадин ирс хуынин рекъяя РФ-дин Федеральный къуллуглини Къиблепатан федеральный округлуда авай Управлениди регистрация хувунна.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь
Макъалаяр редакцияди түкъулур хъийизва.
Макъалайиз рецензияг гузач ван абур элкъевна ваххузав. Редакциядини макъалай-
рин авторин фикирар сад тахъун мумкин я.

**РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:**
367018, Махачкала,
И Петров проспект, 61. Печатдин къвал

**КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ**
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

**КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ**
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

Газет йиса 52 сеферда ақтазава

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз ваххудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 17.10

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,

Пушкин къуче, б.

Тираж 7822

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзайбүр я.

(12) - Икъван яшар хъанвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/**КПП** - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Жуван фикирар

Атлухан РАГЬИМХАНОВ,
Кирийрин хуърун ветеран-
рин Советдин председатель

Гъурметлу "Лезги газетдин"
редактор Агъариза Саидов, и чар
квезд хъязивайди Кирийрин хуъ-
ряй тир Рагъимханов Атлухан я.

"Лезги газет" хъчинин вахт
алукънава и кар чна вирида теш-
киллувиледи къиле тухвана
къланда. Дидед чалал ақътазавай
багъри газет гъамиша вини де-
режада къуниз чун мажбур я.
Редакциядин коллективди газетдин
ери хъсанардай серенже-
марни къабулна къланда. Газетдин
ери хжакуниз чун девирди маж-
бурзава. Алай аямдин газетдин
чинара инсанрин, иллаки яшлубу-
рун, ажузбурун риклин тълдиз
куымек жедай макъалаяр чап
авун хъсан ақвазва чаз. Им газет
критика ийизва лагъай гаф туш.
Газетни, гъазурзайв коллективи-
ни вини дережада ава. Амма де-
вирди истемишзавай дегиши-
лер туртла, газетдин ери хъсан,
ам къелзайбурун къадар гзаф
жеда. Газетдин ийизвай харжи-
ярни тъмилардай рекъер жа-
гурунини фикир гана къланда.

Жувакай рахайта, чи халкъ-
дин тъвар алай газет гъикли хъай-
тани хъвида. Вири аkl туш. Са-

даз къаравилияр, садаз юмор ва
сатира, садаз вичин ачуҳдаказ
кар түкъулур тийизвай чиновник-
дикай азас тъсиридай са макъа-
ла хъайтла, абур газет хъведал-
ди вил азас жеда.

Алай аямда кесибдаз ва дугъ-
рида яшамиш хъун лап четин я.
Ам, сад-къвед квачиз, вирида
гъисаба, кваз квазав, им ашкара
кар я. Россиядин Федерациидин
Президент В.В.Путин лугъузва:
"Вири чиновникар ва властдин
къурулушар халкъдиз къуллугъ
авун патал я... Вири халкъдиз яб
гудайбур ва халкъдин ван жедай-
бур хъун герек я". Гъакъыкъатда
акл жезвач, вири себебар ақваз
вун инжикту ийизва ва ви къвалах
къилиз ақъудазвач. Гъаниз килиг-
на чи халкъдин къумекдиз газет
экъечлун лазим къевзва. "Истивут",
"Къараткен", "Ифей маша", "Сатира
ва юмор", "Са тъмил хъвер"
рубрикяя газетдин чинриз ақъ-
тайла, хчи гафуни ахътин гъарам-
задайриз рехъ тагудайдахъ чун
иннамиш я. Саърай чи дидед чла-
лаз ва "Лезги газетдин" гъурмет
ийизвай ва къумек гузай лезгияр.

Ша, стхаяр, хъчин газет!
Лезги халкъдин чехи уммем.
Ша фин хъиз "Лезги газет".
Ам хъиз, къелиз я чун гъазур,
Гъarda жуван пайни кутур!

Къыхъ, дустар!..

Рамазан ЭМИРГЪАМЗАЕВ

Гъар гъафтеда вил ала чи
хемисдал,
Хуш яз гъургъуль "Лезги газет"
хтунал.
Лезги халкъдин гъургъуль я вун,
зид таб туш.
Гъам чехидаз, гъам гъвчилдаз
я вун хуш.
"Лезги газет" къыхъ, дустар,
сагърай къун!
"Лезги газет" къелдайвал
гъар къвале,
Акваз хъурай гъар лезгидин
ам гъиле,
Сада-садаз хабарар це шад
куни,
Кутазавай гъар са девлетдин
бине,
"Лезги газет" къыхъ, дустар,
куни сагърай!
Чаз Аллагъди ганва
гъурчег тир ватан,
Тъварни вичел эцигнава
Лезгистан,

Цийин Макъар

Дишеғълийрин межлис

Муса АГЬМЕДОВ

7-ноябрдиз Хасавюрт район-
дин Цийин Къурушин хуъре ди-
шеғълийрин нубатдин межлис
къиле фена. Ана Хасавюрт ше-
гъердин просвещенидин регио-
нальный отделдин къуллугъчий-
рини иштиракна. Абурун арада
Фатима Гайтемирова, Динара
Асламбекова, Зулейха Умарова
ва Фатима Исамудинова авай.

Мярекат Къурушин хуърун
дишеғълийрин медресадин му-
аллим Жасмина Хидировади
аҷуҳна.

Мярекатдал жуъреба-жуъре
месәләяр веревирдна. Дишеғъ-
лийдин ахлакъдикай рахадайла,
мярекатдин иштиракийи Да-

гъустандин муфтий, шейх Агъ-
мад-гъажи Абдулаеван "Дуъз ре-
къель алатбурун хъсанвал" къад-
дай чешнеяр гъана. Гъакъни Хаса-
вюртдин атанвай мульманри Му-
гъаммад Пайгъамбардин ۋە
адан терефдаррин уъмуърдай
чешнеяр къуналди, сабурлу хъни-
з, датланя Аллагъдиз дуъяр
авуниз эвер гана.

Межлисдин эхирдай Жас-
мина Хидировади мукъвал-мукъ-
вал жегъиль хизанра арадал
къевзай чара хъунрин месәла
кудна. Ада жегъиль вахаривай
чиин итимрин Чалаз килигун тъ-
лабна. "Итим рази хъайила, Ал-
лагъни рази жеда", - лагъана ада.
Мярекат мульманриз сагърай
лугъуналди ва саналди дуъяр
авуналди күтъягъ хана.

З.М.Шайдаева

И икъара чавай вичи саки 40
ийисуз хай "Лезги газетдин" (ви-
ликдай "Коммунист") рушвиле-
ди, багъривиледи къуллугъай
Зумрият Мегъамедрасуловна
Шайдаева - чна вирида лугъуз
хъай "Зумрият баҳ" гъамиша-
лугъ яз къакъатна. Чна адан
рӯъгъиз дуъяр ийизва ва азас
рагъмет хуй лугъузва.

З.М.Шайдаева 1930-ийисуз
Цмурдал хана, чехи хъана. Юкъ-
ван школа акъалтай жегъиль
руш, хуъре пионервожатыйиле,
муаллимвиле къвалахай савадлу
инсан къисметди Махачкаладиз
акъудна. Иниз къведалди ада вичин
къисмет гъя вичин хуърий тир
жегъиль Шайдаев Мегъамедаҳъ
галаз сад авунвай. Абур къедни
сифте Зумрият, ахпа армиядин
жергейрай хтай Мегъамедни рес-
публикадин газетдин редакциядиз
къвалахал атана. Зумриятакай
подчичик (яни сифте къватай
гранжар къелдайди). Мегъамеда-
кай корреспондент хана.

Подчичиквелей гъилье-
къур къвалахади машинасткави-
ле, корректорвиле давамарна.
Гъакъван секин, миҳи къилих-
рин, ширин мез авай камаллу

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин колектив

Малумат!

Гъурметлу дустар! Гъилевай йисан 22-ноябрдиз йикъан сят-
дин 1-даз Махачкалада, Р.Гъамзатован тъварунихъ галай Мишли
библиотекада, вичиз "Дагъустандин халкъдин шаир" лагъай чехи
гъурметдин тъвар гунихъ галаз алакъалу яз, ФЛНКА-дин чадин
филиалди къил куналди, Арбен КЪАРДАШ тебризай мэр-
кат тешкилзава. Ана чи республикадин тъвар-ван авай шаирри,
алими, искустводин устадри, общественный деятель, ширират-
дал рикл алат жегъильри иштирака.

Мумкинвал авай вирибуруз чна и мярекатдиз атун теклифзава.

Тешкиллувилин комитет.
ФЛНКА-дин чадин филиалдин (МЛНКА)
председатель Пакизат Нажмудиновна РАГЬИМХАНОВА.

Малумат

Гъурметлу дустар! Гъилевай йис чи тъвар-ван авай шаир,
гъикаятчи, фольклорист ва общественный деятель Забит РИЗ-
ВАНОВАН 90 йисан юбилейдини хуниз килигна, чи республика-
да ва гъайл Бакудани хейлин серенжемар къиле тухванва, авто-
рдин икъван чавалди малум тушир гээрэл къелзайбурув
ахгъарнава.

25-ноябрдиз, йикъан сятдин 2-даз Дербент шеърда, Лезгий-
рин госмуздрамтеатрда, З.Ризванован юбилей гегъеншидз къей-
даза, ам къиле тухудай тешкиллувилин комитетди еке гъазурви-
лер акунва.

Мумкинвал авай вирибурувай ана иштиракиз жеда. Махачка-
ладай махсус автобус кардик кутазва.

Тешкиллувилин комитет.

Малумат!

Алай йисан 24-ноябрдиз няян сятдин 6-даз Урусрин драмте-
атрдин гъвччи залда Лезгийрин госмуздрамтеатрдин колектив-
ди "Иифен къулализ тарашуун" тамаша къалурда.

Тамашадин режиссер РФ-дин лайиху артист Абдул ГъА-
БИБОВ я.

Мумкинвал авай вирибурувай милли театрдиз атун тълабзава.
Тамашадин билетар тъвар къунвай театрдин кассадай къачуз жеда.

КъАКИМОВАН "100 зурба лезги" ("Столы выдающихся лезгин")
къад басмадай ақъатнава. Подписчырый чин ктабар вахчуз,
къандайбурувай маса къачуз (1 къад - 1000 м.) жеда.

Тел.: 8-988-205-29-70.

Утерянный атtestat о среднем (полном) образовании серии Б
за номером 0312014, вы